

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

Diplomová práce

**Metaforičnost partnerských
pojmenování**

Metaphors in Partners' Calling

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Autorka DP: Pavla Štěpánová

Třebechovická 828

500 03 Hradec Králové

ČJ – ZSV

prezenční studium

Rok dokončení DP: 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze DP je identická s její tištěnou podobou.

místo vypracování: Praha

datum: 22. dubna 2013

.....
Pavla Štěpánová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda srdečně poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, PhDr. Ladislavu Janovcovi, Ph.D., za užitečné rady, které mi udílel v průběhu celé práce, za velkou trpělivost a pečlivost, s jakou se mé práci věnoval. Děkuji.

OBSAH

1 ÚVOD	7
2 SBĚR DAT	10
2.1 Charakteristika dotazníkového průzkumu a dalších zdrojů	10
2.2 Statistické údaje	12
2.2.1 Jak si partneři říkají nejčastěji?.....	12
2.2.2 Jaké je nejčastější partnerské pojmenování podle dotazníkového průzkumu?	13
2.2.3 Jsou muži kreativnější ve vymýšlení partnerských pojmenování než ženy?	14
3 PARTNERSKÁ POJMENOVÁNÍ V KONTEXTU ONOMASTIKY	16
3.1 Apelativum, nebo proprium?	16
3.2 Příznačnost partnerských pojmenování	18
4 PARTNERSKÁ POJMENOVÁNÍ V KONTEXTU KOGNITIVNÍ LINGVISTIKY	24
4.1 Kognitivní lingvistika	24
4.2 Jazyk a jazykový obraz světa	24
4.3 Kategorizace a konceptualizace	25
4.4 Význam a konotace	26
4.5 Metafora	26
4.5.1 Metafory strukturní, orientační, ontologické a teorie konceptuálních schémat	27
4.6 Metonymie	28
5 METAFORICKÁ ANALÝZA PARTNERSKÝCH POJMENOVÁNÍ	30
5.1 Člověk je nenahraditelný	31
5.1.1 Partner je život / duše / dech.....	32
5.1.2 Partner je drahý.....	32
5.1.3 Partner je drahý kov.....	33
5.1.4 Partner je drahokam.....	34
5.1.5 Partner je jiná vzácnost.....	35
5.2 Člověk je bytost milující	36
5.2.1 Partner je milý.....	37
5.2.1.1 Partner je miláček.....	37
5.2.2 Partner je láska.....	39
5.2.2.1 Láska je oheň, partner je srdce	40
5.2.2.2 Láska je šílenství, partner je blázen.....	40
5.2.2.3 Láska je jemnost, partner je něha	41

5.2.2.4	Láska je hněv, partner je nadávka	41
5.3	Člověk je pohlavní bytost	43
5.3.1	Partner je fyzický kontakt	43
5.3.2	Člověk je objekt sexuální touhy, partner je část lidského těla	45
5.3.2.1	Partner jsou ústa	45
5.3.2.2	Partner je ucho	45
5.3.2.3	Partner je pupek	46
5.3.2.4	Partner jsou hýždě a ňadra	46
5.3.2.5	Partner je pohlavní ústrojí	47
5.3.2.6	Partner je aktér pohlavního styku	47
5.4	Člověk je součástí přírodní říše	48
5.4.1	Partner je zvíře	48
5.4.1.1	Partner je mláďe	49
5.4.1.2	Partner je savec	49
5.4.1.2.1	Partner je šelma	51
5.4.1.3	Partner je pes	53
5.4.1.4	Partner je pták	53
5.4.1.5	Partner je obojživelník	53
5.4.1.6	Partner je plaz	54
5.4.1.7	Partner je ryba / vodní živočich	54
5.4.1.8	Partner je hmyz	54
5.4.1.9	Partner je jiné zvíře	55
5.4.1.10	Partner je mytologické zvíře	55
5.4.1.11	Partner je část zvířete	55
5.4.2	Partner je rostlina	56
5.4.3	Partner je vesmírný úkaz	57
5.5	Člověk potřebuje živiny	59
5.5.1	Partner je jídlo	59
5.6	Člověk zakládá rodinu	61
5.6.1	Partner je dítě	61
5.6.2	Partner je manžel	63
5.6.3	Partner je rodič, prarodič	63
5.7	Člověk je fiktivní postava	65
5.7.1	Partner je fiktivní pohádková postava	65
5.7.1.1	Partner je animovaná pohádková postava	66
5.7.1.2	Partner je filmová pohádková postava	68
5.7.2	Partner je filmová / seriálová postava	68
5.7.3	Partner je literární postava	69
5.8	Člověk je obyčejná věc	72
5.8.1	Partner je hračka	72
5.8.2	Partner je oblečení	73
5.8.3	Partner je výrobek	73
5.8.4	Partner je jiná věc	73
5.9	Člověk je sám sebou	74
5.9.1	Partner je svá podoba nebo její opak	74
5.9.2	Partner je své chování / povahová vlastnost	76
5.9.3	Partner je své povolání	78
5.9.4	Partner je svůj koníček	78

5.9.5 Partner je „něco jiného“	79
5.10 Neznámá pojmenování	80
6 DVOJITÁ POJMENOVÁNÍ	81
7 ZÁVĚR	82
8 LITERATURA.....	85

1 ÚVOD

V naší diplomové práci, která je založená na dotazníkovém průzkumu, zkoumáme projevy metaforičnosti u partnerských pojmenování, a navazujeme tak na naši bakalářskou práci *Pojmenování partnerů a jejich oslovování v soukromé komunikaci*, která ukázala, že metaforičnost je podstatným rysem partnerských pojmenování.

Pojmem *partnerská pojmenování* myslíme pojmenování, která používají mezi sebou dva lidé v partnerském, tedy důvěrném, silně citově založeném a obvykle sexuálně podmíněném vztahu, a která používají především v soukromé komunikaci (srov. Štěpánová, 2010). Pojem *metaforičnost* používáme v obecném významu *obraznosti, imaginace*.

Nejprve představujeme metodu sběru jazykového materiálu a poté jsme práci rozdělili na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části charakterizujeme antroponymickou skupinu *partnerských pojmenování* a zabýváme se především obecnými rysy této onymické skupiny na základě poznatků z oblasti onomastiky a kognitivní lingvistiky.

V souvislosti s onomastickým zkoumáním partnerských pojmenování vycházíme zejména z děl *Úvod do onomastiky* Rudolfa Šrámka (1999), *Rodné jméno v jazyce a společnosti* (1989) Miloslavy Knappové a z mluvnických příruček *Příruční mluvnice češtiny* (1995, dále PMČ), *Mluvnice současné češtiny* (2010, dále MSČ) a *Encyklopedického slovníku češtiny* (2002, dále ESČ).

Partnerským pojmenováním se dosud lingvistická pozornost příliš nevěnovala. V 90. letech vyšel pravděpodobně jediný článek s touto tematikou, a to od Milana Hrdličky: *K otázce tzv. něžných pojmenování* (1995/96). Partnerskými pojmenováními jsme se zabývali také v naší bakalářské práci *Pojmenování partnerů a jejich oslovování v soukromé komunikaci* (2010). Jiná díla věnující se partnerským pojmenováním jsme nezaznamenali. Pro jisté podobnosti partnerských pojmenování a přezdívek i hypokoristik využijeme i studie a články zabývající se přezdívkami a hypokoristiky, např. *Studii o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině* (2003) Svatopluka Pastyřika.

I když naše práce nepředstavuje typické dílo zaměřené kognitivně, budeme při popisu partnerských pojmenování využívat i poznatků kognitivní lingvistiky, zejména teorie konceptuální metafory v pojetí lingvistů G. Lakoffa a M. Johnsona, jejichž dílo

Metafory, kterými žijeme (2002) zásadním způsobem změnilo tradiční pohled na metaforu. Jestliže pojmenováváme skutečnosti metaforicky, „není to vždy jen nedostatek pojmenování nebo snahy o zajímavost, ale protože systematicky uvažujeme o určité oblasti podle modelu oblasti jiné“ (Pokorný, 2010, s. 225).

Považujeme tedy za nutné v teoretické části vysvětlit nejen teorii konceptuální metafor, ale i některé další teze a pojmy kognitivní lingvistiky. Podkladem se nám stala díla a překlady předních českých kognitivních lingvistek, Ireny Vaňkové, Lucie Saicové Římalové, Ivy Nebeské a dalších. Jedná se především o díla *Co na srdci, to na jazyku* (2005) a *Čítanky textů z kognitivní lingvistiky I* (2004) a *II* (2007).

V praktické části se věnujeme vlastnímu metaforickému rozboru partnerských pojmenování. Sebraná partnerská pojmenování jsme podle významu rozdělili do deseti kapitol nazvaných vždy obecně *Člověk je ...*, protože partnerská pojmenování se primárně vztahují k pojmenování člověka, v užším významu pak k našemu (životnímu) partnerovi.

Partnerská pojmenování navíc souvisí i s partnerským vztahem a chováním člověka v partnerském vztahu. Abychom mohli ukázat na souvislosti partnerských pojmenování a partnerského chování, uvádíme v úvodu těchto kapitol poznatky z knihy britského etologa Desmonda Morrise *Lidský živočich* (1997), základního antropologického díla věnujícího se biologii lidského chování. Morris se nezabývá jednotlivými rozdílnými místními zvyky či tradicemi, ale jeho zkoumání jde k biologické podstatě člověka, která je společná všem. V propojení poznatků antropologie a lingvistiky, v našem případě ve vztahu k partnerským pojmenováním, spatřujeme alespoň částečné naplnění požadavku kognitivní lingvistiky na transdisciplinaritu neboli na hlubokou propojenost několika disciplín.

V úvodu hlavních kapitol dále uvádíme i příklady metafor a jazykových vyjádření, které ukazují obecné pojetí člověka v partnerském vztahu související s partnerským chováním. Např. z kapitoly *Člověk je jídlo* můžeme jmenovat metaforu *chtíč je hlad*. Jazykový materiál, se kterým v této části pracujeme, jsme excerpovali ze *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (2009) a ze *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (2004), ale vycházíme i z vlastního jazykového povědomí. Nejedná se o typickou kognitivně-sémantickou analýzu, příklady uvádíme pro uvědomění si širšího kontextu, ve kterém partnerská pojmenování fungují.

Po tomto úvodu následuje podrobné rozdělení partnerských pojmenování do metafor na základě sémantických kritérií. Jsme si vědomi, že toto rozdělení je

subjektivní. Při rozdělování jsme se řídili především odpověďmi respondentů a kontextem uvedených pojmenování. Podrobnějšímu vysvětlení se věnujeme na začátku páté kapitoly.

Formu záznamu partnerských pojmenování, kterou jsme zvolili pro naši práci, představuje substantivum ve vokativu s velkým počátečním písmenem. Odůvodnění této podoby uvádíme ve třetí kapitole.

Na závěr považujeme za důležité vysvětlit, v jakém významu budeme používat pojem *jméno*. Na jeho významovou nejednoznačnost totiž upozorňuje několik autorů, např. Knappová (1989) nebo Hájková (2004). My budeme pojem *jméno* používat ve významu *název, pojmenování, označení*.

2 SBĚR DAT

Abychom získali dostatečný materiál k rozboru metaforičnosti partnerských pojmenování, použili jsme několik zdrojů. Vycházíme:

- a) z jazykového materiálu získaného během výzkumu, který jsme realizovali pro zpracování naší bakalářské práce na téma *Pojmenování partnerů a jejich oslovování v soukromé komunikaci*;
- b) z podobného průzkumu uskutečněného pro tuto diplomovou práci;
- c) z příspěvků v internetových diskusích věnujících se tématu partnerských pojmenování (přesné odkazy na internetová fóra uvádíme na konci v seznamu literatury);
- d) z článků v médiích;
- e) z vlastní zkušenosti.

Statistické hodnoty, které níže uvádíme, jsou zaokrouhleny na celá čísla.

2.1 Charakteristika dotazníkového průzkumu a dalších zdrojů

Jako hlavní zdroj sběru dat partnerských pojmenování jsme podobně jako v případě bakalářské práce vybrali dotazníkovou metodu. Hlavním cílem druhého průzkumu bylo rozšířit a doplnit jazykový materiál, který jsme získali během zpracování bakalářské práce. Dotazníkovou metodu jsme zvolili především s ohledem na choulostivou povahu našeho tématu.

Partnerská pojmenování představují součást lexika, které spadá do sféry soukromé, až intimní komunikace v partnerském vztahu, tedy komunikace, jež je určená z velké části výhradně pro uši jednoho člověka, člověka, kterého milujeme, a žádného jiného. Milan Hrdlička neváhal partnerská pojmenování zařadit mezi tzv. jazyková tabu (srov. Hrdlička, 1995/96, s. 9).

Když jsme se mezi přáteli přímo ptali, jaká oslovení či pojmenování s partnerem používají, někteří nechtěli odpovědět, pravděpodobně se styděli, někteří přímo řekli, že je to jejich věc a že se s tak soukromými informacemi svěřovat nebudou. S podobnými názory jsme se setkali i v příspěvcích na internetových diskusích. Především toto zjištění jsme tedy chtěli zohlednit při výběru vhodné metody. Chtěli jsme navodit u respondentů pocit důvěry a bezpečí, který by je vedl k otevřeným odpovědím. Jako nejvhodnější se nám tedy zdála metoda anonymního dotazníku.

Dotazník pro bakalářskou práci byl přístupný veřejně komukoli na internetových stránkách www.vyplnto.cz. Dotazník pro diplomovou práci byl umístěn na stejných stránkách, ale nebyl již přístupný veřejně, jeho adresa byla skrytá a o distribuci jsme se museli postarat sami. Výslovnými pokyny jsme se snažili instruovat respondenty, aby v případě, že podobný dotazník již vyplňovali, tak nečinili. Bohužel ale vzhledem k anonymitě respondentů nemůžeme stoprocentně vyloučit možnou duplicitu některých odpovědí. Přes toto možné omezení jsme se rozhodli statistické výsledky z obou výzkumů sloučit.

Stěžejní otázkou obou dotazníků bylo, jaká pojmenování mezi sebou partneři používají, přičemž jsme po respondentech požadovali i jejich vysvětlení. Ve druhém dotazníku jsme se navíc ptali na nejčastější pojmenování, která partneři používají, a dvě otázky směřovaly na zjištění komunikačně-pragmatických aspektů. Ptali jsme se, zda partneři používají specifická pojmenování, když jsou na sebe našťvaní a když po sobě něco chtějí. Komunikačně-pragmatickým aspektům se však v naší práci věnovat nebudeme. Podobně se nebudeme zabývat ani faktory sociolingvistickým.

Oba dotazníky vyplnilo celkem 354 respondentů. Sedm dotazníků jsme museli vyřadit, protože byly nerelevantní. Zpracovali jsme tedy odpovědi od 347 respondentů, z čehož je 247 žen (71 %) a 100 mužů (29 %).

Jazykový soubor čítající 418 různých partnerských pojmenování, který jsme z obou dotazníků shromáždili, jsme dále doplnili jmény, která jsme získali z internetových diskusních fór týkajících se partnerských pojmenování. Pročetli jsme třináct diskusí a získali dalších 465 pojmenování.

Tématu naší diplomové práce se věnuje i jeden publicistický článek, jehož jazykový materiál jsme do naší práce také zahrnuli. V tomto případě ale není bohužel možné mnohdy zjistit, zda se jedná o pojmenování určená mužům, nebo ženám, ani jaká se za pojmenováními skrývá motivace.

V neposlední řadě jsme do jazykového materiálu pro naši metaforickou analýzu zahrnuli i pojmenování, která jsme shromáždili sami, např. z rozhovorů s přáteli. Jazykový materiál, který jsme takto shromáždili, čítá celkem 1002 různých partnerských pojmenování.

2.2 Statistické údaje

Na začátek bychom rádi předložili několik zajímavých závěrů, které vyplynuly z našich šetření týkajících se např. oblíbenosti partnerských pojmenování a jejich používání v partnerských vztazích.

2.2.1 Jak si partneři říkají nejčastěji?

Ve druhém dotazníku jsme se respondentů výslovně ptali, jaká oslovení používají pro svého partnera nejčastěji. Na výběr měli z pěti možností: *křestním jménem nebo jeho obměnou, příjmením nebo jeho obměnou, přezdívkou, miláčku a jinak*. Úmyslně jsme nechali možnost zaškrtnout nikoli jednu, ale dvě odpovědi, protože jsme předpokládali, že u někoho může být obtížné rozhodnout, jaká pojmenování vlastně používá nejčastěji. Této možnosti využilo jen 46 ze 173 respondentů, necelých 27 %. Zdá se tedy, že uvědomit si nejčastější pojmenování pro partnera není velký problém.

Jako nejčastější odpověď jsme očekávali zvolení varianty *křestní jméno nebo jeho obměna*. Tato domněnka se potvrdila. Volbu *křestním jménem nebo jeho obměnou* zaškrtnlo jako jedinou odpověď 97 respondentů a dalších 37 zvolilo vedle této možnosti ještě jednu další. Můžeme tak shrnout, že podle našeho výzkumu v 76 procentech partnerských vztahů dominuje oslovování pomocí křestního jména nebo jeho obměny.

Druhým nejčastějším způsobem oslovování se stala *přezdívka*. Tu uvedlo jako jedinou volbu 20 respondentů, dalších 6 ji uvedlo vedle jiného způsobu.

Jen o něco nižší hodnoty jsme zaznamenali u oslovení *Miláčku*. Jako jediné oslovení ho zvolilo sice jen 5 respondentů, ale dalších 19 ho uvedlo ve spojení s jiným způsobem oslovení, obvykle s přezdívkou nebo jiným partnerským pojmenováním.

Celkem 6 respondentů zvolilo jako jedinou možnost oslovování volbu *jiné oslovení* a dalších 22 respondentů ji zvolilo v kombinaci s jiným způsobem. V případě volby *jiné oslovení* respondenti uváděli konkrétní příklady, např. *Zlatičko, Zlato, Zvířátko, Drobec, Budulínku, Bobánku* aj.

Nejméně populárním oslovením je *příjmení či jeho varianta*. Tuto možnost jako jedinou uvedl jeden respondent, další čtyři ji zvolili v kombinaci s odpovědí *křestní jméno či jeho obměna*.

Jak tedy vyplývá z výše uvedených údajů, jednoznačně nejčastější formu pojmenování partnera představují křestní jména a jejich obměny. Zhruba čtvrtina

partnerů však křestní jméno příliš nepoužívá a nahrazuje ho přezdívkou nebo partnerským pojmenováním, nejčastěji pojmenováním *Miláčku*.

2.2.2 Jaké je nejčastější partnerské pojmenování podle dotazníkového průzkumu?

Jak jsme již uvedli výše, v dotazníkovém průzkumu jsme shromáždili 418 partnerských pojmenování. Z celkového počtu 347 respondentů jich 260 uvedlo, že ve vztahu používají i jiné způsoby pojmenování než jen křestní jméno či jeho obměnu nebo přezdívku. Téměř tři čtvrtiny partnerských párů tedy mezi sebou používají partnerská pojmenování.

Ve třiceti devíti případech se jednalo o jednostranné použití, tj. partnerské pojmenování používá jen jeden z partnerů, např. muž, zatímco žena používá jen křestní jméno. V ostatních případech, tj. v 85 %, však používají nějaké partnerské pojmenování oba partneři.

Celkový počet výskytů partnerských pojmenování čítá 1090. Z tohoto vzorku jsme vybrali deset nejčastějších pojmenování, která uvádíme v tabulce 1. V tabulce dále uvádíme, kolikrát uvedené pojmenování označuje ženu, kolikrát muže, celkový počet opakování daného pojmenování (podle tohoto kritéria je tabulka seřazena) a počet respondentů, kteří ho ve svých odpovědích uvedli.

Tabulka 1 – Nejčastější partnerská pojmenování podle dotazníkového průzkumu

Partnerské pojmenování	Počet opakování pro ženu	Počet opakování pro muže	Celkový počet opakování	Počet respondentů
Miláčku	67	81	148	112
Lásko	52	40	92	66
Zlato	28	36	64	45
Broučku	12	35	47	44
Zlatíčko	11	18	29	21
Čumáčku	7	13	20	15
Sluníčko	16	3	19	17
Kočičko	17	0	17	17
Beruško	15	0	15	15
Prdelko	15	0	15	15

Jak můžeme vidět, mezi nejčastější partnerská pojmenování patří: *Miláčku*, *Lásko*, *Zlato*, *Broučku*, *Zlatíčko*, *Čumáčku*, *Sluníčko*, *Kočíčko*, *Beruško* a *Prdelko*. Snad bychom je mohli na základě kritéria četnosti zařadit mezi prototypické příklady partnerských pojmenování. Zajímavým zjištěním je, že se mezi nimi neobjevuje pojmenování *Drahoušku*, které jsme v dotazníkovém průzkumu nezaznamenali dokonce vůbec a které jsme považovali za typické partnerské pojmenování.

Deset výše uvedených pojmenování představuje zároveň téměř polovinu všech partnerských pojmenování uvedených v dotazníku, přesněji 466, což je 43 %. Lehce mezi nimi převažují pojmenování pro ženu, a to v poměru 240 : 226. Výhradně ženám jsou totiž určena hned tři pojmenování (*Kočíčko*, *Beruško* a *Prdelko*¹) a pojmenování *Sluníčko* se týká také především žen. V ostatních případech nejsou rozdíly v používání mezi ženami a muži tak velké. Pojmenování *Miláčku*, *Zlato*, *Broučku*, *Zlatíčko* a *Čumáčku* převažují spíše jako označení pro muže, zatímco pojmenování *Lásko* označuje častěji ženu.

Jednoznačně nejoblíbenějším partnerským pojmenováním je *Miláček*. V obou průzkumech dohromady ho uvedlo 112 respondentů a opakovalo se 148krát. Můžeme tak říci, že 32 % partnerských párů používá toto pojmenování, případně že 43 % párů, které se oslovují i jinak než jen křestním jménem nebo jeho obměnou, používá ve vzájemné komunikaci pojmenování *Miláčku*².

2.2.3 Jsou muži kreativnější ve vymýšlení partnerských pojmenování než ženy?

Z 418 partnerských pojmenování, která se objevila v dotazníkovém průzkumu, jich 84 představuje pojmenování společná pro obě pohlaví, 147 pojmenování je určeno jen mužům a 187 jen ženám. Z těchto údajů se tedy zdá, že muži jsou o něco vynalézavější ve vymýšlení jmen pro ženy než ženy pro muže. Samozřejmě ale nevylučujeme, že pojmenování, která jsme shromáždili v dotaznících jako ryze ženská či ryze mužská, se mezi jinými páry nemohou vyskytovat i opačně.

Z ostatních zdrojů (viz výše) jsme získali dalších 584 partnerských pojmenování. Z tohoto souboru představuje 66 pojmenování jména společná, 187 pojmenování jména mužská, 208 pojmenování jména ženská a u 123 pojmenování nevíme, pro koho jsou určena. Opět tedy lehce převažuje počet jmen určených ženám.

¹ Mezi příspěvky internetových diskusí jsme pojmenování *Prdelko* zaznamenali i jako označující muže.

² Podrobněji se pojmenování *Miláčku* věnujeme v kapitole 5.2.1.1.

V tomto případě je to ale pravděpodobně dáno zejména tím, že zadavatelkami internetových diskusí na téma partnerských oslovení či pojmenování jsou většinou ženy, zajímá je tedy, jak ostatní ženy říkají svým partnerům. V šesti diskusích se tazatelky ptaly, jak ostatní oslovují své mužské protějšky, a ve čtyřech případech je zajímalo, jak se partneři oslovují vzájemně. Zaznamenali jsme pouze tři diskuse, jejichž zadavatelem byl muž, přičemž dvakrát byla požadována pomoc s oslovením pro partnerku a jednou byla diskuse otevřená jako obecná nad partnerskými jmény.

I když tedy převažují diskuse na téma Jak oslovujete svého (mužského) partnera, a i přes zadání diskuse zcela konkrétně, např. *Ahojky holky, jak oslovujete svého přítele?*³, tedy s výslovným požadavkem uvádění mužských pojmenování, najdeme mezi příspěvky hodně odpovědí týkajících se vzájemného oslovování.

Od žen navíc pochází i naprostá většina příspěvků. Internetové stránky babinet.cz, prozeny.cz, omlazeni.cz, emimino.cz, womanzone.cz a bety.cz, ze kterých jsme mj. také čerpali, jsou navíc stránky určené především nebo výhradně ženám. Vrátime-li se zpět k našemu dotazníku, i v něm představují respondentky většinu – 71 %.

Na základě výše uvedených skutečností tedy můžeme shrnout, že problematika partnerských pojmenování zajímá více ženy než muže a že muži jsou o něco kreativnější ve tvorbě partnerských pojmenování než ženy.

³ oslovení :-). [online] [cit-2013-11-07] Dostupné z WWW: <http://www.womanzone.cz/poradna/otazky/osloveni-13030>

3 PARTNERSKÁ POJMENOVÁNÍ V KONTEXTU ONOMASTIKY

3.1 Apelativum, nebo proprium?

Propria, vlastní jména, jsou obvykle definována jako pojmenování, která se vztahují na jedince, jednotlivinu nebo na množství, které se chápe jako individuum (srov. ESČ, s. 205; PMČ, s. 78; MSC, s. 72). V opozici ke jménům obecným, apelativům, která mají zobecňující význam, propria zobecňující význam nemají a jsou definována především z funkčního hlediska – za jejich typické funkce jsou považovány funkce identifikační, diferencující a lokalizační.

V díle *Rodné jméno v jazyce a společnosti* Knappová uvádí, že propria nemohou denotát charakterizovat a nemohou ani nic konotovat (srov. Knappová, 1989, s. 6), ale v díle *Příjmení v současné češtině* již vymezuje i funkce asociační, evokační, konotativní a charakterizační. V ESČ je volena opatrnější definice, totiž že propria „většinou nemají charakterizační význam“ (ESČ, 2002, heslo *jméno vlastní*), a dále se upozorňuje na sporné případy.

I když jsme výše viděli, že propria jsou definována především na základě funkčního vymezení, obecně přijatý výčet propriálních funkcí dosud podán nebyl (srov. Šrámek, 1999, s. 23).

Pro český jazyk je rozdělení na propria a apelativa, resp. správné zařazení daného výrazu mezi apelativa, nebo propria, důležité pro jeho pravopisnou podobu: propria píšeme s velkým písmenem, apelativa s malým. V jazykové praxi nicméně dochází k vzájemnému ovlivňování apelativní a propriální sféry jazyka, což dokazují procesy apelativizace, kdy se z propria stává apelativum, a proprializace, kdy se z apelativa stává proprium.

Již v naší bakalářské práci (Štěpánová, 2010) jsme řešili problém, zda partnerská pojmenování zařadit mezi apelativa, nebo propria. Mnohá partnerská pojmenování jako *miláček, drahoušek, láska* a podobné mají totiž apelativní význam, označují osobu, která je nám citově blízká, se kterou žijeme v partnerském vztahu a kterou v současné chvíli vnímáme jako našeho životního druha. Při vyplňování dotazníku většina respondentů navíc užívala pro zápis partnerských pojmenování právě malé písmeno. Ve studii *K otázce tzv. něžných pojmenování mezi partnery* Milana Hrdličky, ve které jsou analyzována něžná pojmenování u středoškolských a vysokoškolských studentů, používá autor také malé písmeno.

My jsme se partnerská pojmenování rozhodli zařadit mezi tzv. propriálnizovaná apelativa, protože v běžné komunikaci se jedná o pojmenování vztahující se na jedince a splňující tři základní propriální funkce. Partnerská pojmenování v partnerské komunikaci označují konkrétní osobu (např. pojmenování *Medvídku* se vztahuje na mého manžela), diferencují ji od osob ostatních (*Medvídku* neříkám manželovi mé susedky) a částečně osobu i lokalizují (*Medvídku* říkám manželovi jen doma).

Partnerská pojmenování však často mají i další funkce, o kterých se zmiňuje např. Šrámek (Šrámek, 1999, s. 23–24) a Knappová (Knappová, 1992), a to především funkci charakterizační (pojmenování *Medvídku* jsem zvolila proto, že partner vypadá jako medvěd) a konotativní (partnerovi neříkám *Medvídku*, protože to ve mně evokuje plyšové hračky, což mi nejde dohromady s mužem, který měří dva metry).

Jako pojmenování určená živým bytostem patří partnerská pojmenování mezi antroponyma. Po dlouhých úvahách jsme se rozhodli dát jim i cizí jméno. Neradi rozšiřujeme již tak složité pojmosloví onomastiky, ale vedly nás k tomu zejména snaha o jazykovou úspornost a ohled k synonymii. Pojem *partnerské pojmenování* je dlouhý a v naší práci se objevuje často. Abychom ho tedy zkrátili a zároveň získali pojem synonymní, zvolili jsme pro partnerské pojmenování označení *agaponymum*. Jedná se o kompozitum složené ze dvou starořeckých slov označujících lásku, *ἀγάπη* (čti agapi), a jméno, *ὄνομα* (čti onoma). Partnerská pojmenování pak nazýváme agaponyma.

Pro zápis partnerských pojmenování v naší práci používáme vždy kurzívu a jako základní pád jsme zvolili nestandardní vokativ, přestože úzus velí v českém jazyce uvádět základní tvar substantiv v nominativu. K tomuto rozhodnutí nás vedly především dva důvody. Hlavním důvodem je, že v partnerské komunikaci fungují partnerská pojmenování především jako oslovení, používají se tedy právě ve vokativu. Kritériem pro naše rozhodnutí byl i způsob zápisu, který respondenti uváděli v dotazníku – ve většině případů se jednalo právě o vokativ. U některých pojmenování navíc nominativní podobu ani nedokážeme určit. Např. v případě pojmenování *Miláčko*, přechýlené podoby výrazu *Miláček*, nevíme, zda partner používá i v nominativu přechýlenou podobu **Miláčka*, nebo ne, pokud ji samozřejmě vůbec používá.

3.2 Příznačnost partnerských pojmenování

Mezi antroponymy představují agaponyma společně s hypokoristiky a přezdívkami jména nestandardizovaná, tedy taková, která na rozdíl od křestních jmen a příjmení nejsou zanesena v žádném oficiálním dokumentu, nemají celospolečenskou platnost apod. Pro charakteristiku agaponym můžeme s jistými úpravami použít příznaky hypokoričnosti, jak je vymezil Pastyřík (srov. Pastyřík, 2003, s. 33–34). Za obecné znaky partnerských pojmenování považujeme: neoficiálnost, situační zakotvenost, mimojazykovou zkušenost, mluvenost, expresivitu a emocionálnost vyjádřenou především deminutivností, důvěrnost a metaforičnost.

Partnerská pojmenování jsou také charakterizována specifickými lexikologickými a morfologickými zvláštnostmi. V souvislosti s expresivitou jsme již zmínili deminutivnost, mezi dalšími můžeme jmenovat homonymii, nestandardní způsoby tvoření slov, přechylování, kolokabilitu se zájmeny *můj* a *ty*, tíhnutí k vespolečnosti dané využíváním sufixů neuter a mimo oblast lexikologie a morfologie jmenujme např. intertextualitu. Ve většině partnerských pojmenování se samozřejmě výše uvedené znaky prolínají a doplňují. Jsme si také vědomi, že mohou být doplněny a upřesněny, výzkum partnerských pojmenování představuje stále otevřený systém.

Cílem naší práce není podat slovo tvornou ani morfologickou analýzu partnerských pojmenování, ale analýzu metaforickou. Nicméně vzhledem k malému zájmu badatelů o partnerská pojmenování považujeme za důležité uvést alespoň stručný popis partnerských pojmenování na základě výše uvedených znaků:

Neoficiálnost

Partnerská pojmenování nemají kromě vybraných soukromých textů (SMS, vzkaz, mail ad.) oficiální podobu, neúčujeme je v úředním prostředí, nepodepisujeme se jimi atd. Naopak je používáme v prostředí neoficiálním, a to především v soukromé komunikaci s naším partnerem.

Situační zakotvenost

Vznik některých partnerských pojmenování má vztah ke konkrétní situaci, a pokud se pojmenování ujme, používá ho pár i nadále. Např. pojmenování *Hrošíku*, které používá jedna respondentka, vzniklo po zděšení partnerky z účtu za vodné a stočné, protože se partner koupal ve vaně jako hroši v bazénu v zoo. Na druhé straně však situace, která stála za vznikem pojmenování, nemusí být partnery považována za tak

důležitou, aby ji uchovávali v paměti. Např. u pojmenování *Cumlíku* respondentka uvedla, že si na jeho vznik už nepamatuje.

Mimojazyková zkušenost

O hypokoristických pojmenováních Pastyřík říká, že „jsou jako celek řečovým aktem, který je dominantně ovlivněn mimojazykovou skutečností, neboť poukazují nejen na propojení propria s pojmenovávaným (onymickým) objektem (lokuce), ale zároveň také na vztah autora k adresátovi (ilokuce)“ (Pastyřík, 2007, s. 103). Domníváme se, že tento výrok lze vztáhnout i na partnerská pojmenování, která vyjadřují vztah familiární, důvěrný, něžný atd.

U mnohých partnerských pojmenování navíc nelze vysledovat konkrétní motivaci, vznikají spontánně na základě určitých psychických faktorů. Několik respondentů uvedlo, že nevědí, proč daná pojmenování vznikla, „že je to prostě napadlo“. Někteří respondenti také uváděli, že mají rádi určitou oblast, např. zvířata, jídlo, kočky atd. a volí pojmenování z této oblasti bez hlubšího významu. Menší část respondentů uvedla, že partner používá stále nová pojmenování podle toho, co zrovna vidí. Takováto pojmenování ale, v případě že se neuchytí, opět zanikají.

Mluvenost

Domníváme se, že partnerská pojmenování fungují především v mluvené komunikaci a partneři je používají především jako oslovení. Výzkum zaměřený např. na pojmenování partnerů v mailové komunikaci nebo prostřednictvím SMS zpráv však proveden nebyl.

Expresivnost a emocionálnost

Expresivní výrazy poznáme ve slovní zásobě podle toho, že k nociónálnímu významu se přidružuje i příznak citový nebo volní (srov. PMČ, 1995, s. 95; Hauser, 1980, s. 48), u expresivních slov tedy dochází k propojení se složkou emocionální. Zíma (Zíma, 1961) rozlišuje tři druhy expresivity: inherentní (expresivita je zřejmá bez kontextu, je spjata se slovem), adherentní (expresivní příznak vyplývá z lexikalizovaného přeneseného významu) a kontextovou (expresivita je dána odlišným stylistickým použitím slova vzhledem k jeho okolí). Pro naši práci je stěžejní expresivita inherentní, která se může realizovat třemi způsoby: hláskovými, slovotvornými nebo lexikálně-sémantickými.

O expresivitě projevující se hláskovou stavbou slova píše Hauser (Hauser, 1980, s. 49), že „sestavá z takových hláskových spojení, která nejsou běžná ve slovech neexpresivních. Způsobuje ji např. spojení předopatrových souhlásek *d', t', ň, j* se samohláskami zadní řady, zejména s *u*: *hňup, nekňuba, kňučet, ňouma, čumět, čučet, tulpas*. Také hláska *ch* v určitých hláskových skupeních vyvolává expresivní příznak: *chlemtat, chumlat, chrchlat*.“ Příklady agaponym, u nichž se nejvíce uplatňují projevy hláskové expresivity uvádíme v kapitole 5.6.1.

Expresivita vyjádřená slovotvornými prostředky je spojena především se slovotvornými kategoriemi (zejména se slovy zdrobnělými a zveličenými), se slovotvornými typy a prostředky.

Lexikálně-sémantická expresivita je dána tím, že základní význam slova označuje věci vyvolávající citové hodnocení. Jedná se zejména o citoslovce a z nich slova odvozená, patří sem ale i nadávky.

Podle expresivního příznaku, který je buď kladný, nebo záporný, rozlišujeme pak slova citově zabarvená kladně, nebo záporně. Citově pozitivní příznak mají slova familiární (důvěrná, užívaná v důvěrném styku blízkých osob), hypokoristika, dětská slova (užívaná dětmi nebo dospělými v rozhovoru s dětmi) a eufemismy (slova nahrazující výrazy nepříjemné nebo v komunikaci nevhodné); citově negativní příznak mají slova hanlivá a zveličelá, zhrubělá a vulgární (srov. Hauser, 1980, s.50–51; PMČ, 1995, s. 95–96).

Partnerská pojmenování řadíme pro jejich důvěrnost a to, že vyjadřují partnerskou lásku, tedy kladný citový vztah, mezi slova familiární. Najdeme však mezi nimi mnoho výrazů hanlivých, zhrubělých, a dokonce i vulgárních. Je však zajímavé, že tyto výrazy jsou často zpětně eufemizovány deminutivními sufixy s kladným citovým zabarvením, takže příznak záporného citového hodnocení je výrazně oslaben (např. pojmenování *Sviňko, Hňupíku, Prud'ásku* a další příklady v kapitole 5.2.2.3), což považujeme za významný charakterický rys partnerských pojmenování.

Deminutivnost a důvěrnost

Hlavními slovotvornými prostředky, kterými je v partnerských pojmenováních vyjádřena expresivita, jsou deminutivní sufixy. Deminutiva sama o sobě nemusí nutně vyjadřovat expresivní příznak, v nociónálním významu označují předměty menších rozměrů. Později se ale začala používat i k označování osob nám blízkých a milých, kde slouží především k vyjádření důvěrnosti vztahu (srov. O češtině, 1984, s. 78). Dressler a

Barbaressi uvedli partnerská pojmenování, resp. partnerská oslovení, jako jeden ze tří prototypických příkladů, kde se k vyjádření důvěrnosti vztahu používá deminutivnost (srov. Nekula, 2003, s. 113–114).

Slovotvornou analýzou deminutivnosti v partnerských pojmenováních jsme se již podrobně zabývali (srov. např. Štěpánová, 2010a), zde tedy uvedeme jen stručné shrnutí. Deminutivní podoby partnerských pojmenování jsou tvořeny v největší míře ze substantiv (*Drahokamku*), méně z adjektiv (*Ňěžňoušku*), sloves (*Chumlátko*) a citoslovcí (*Hafíku*). Uplatňují se jak primární, tak ve velké míře i sekundární deminutivní sufixy (*Včeličko*, *Čumáčíčku*). Úplných řad, tj. pojmenování základních, pojmenování vytvořených primárním deminutivním sufixem a pojmenování vytvořených sekundárním deminutivním sufixem, jsme nezaznamenali mnoho, příkladem jsou např. pojmenování *Milý – Miláčku – Miláčíčku*. U většiny agaponym se motivant v nezdrobnělé podobě neobjevuje, doložené máme jen varianty zdrobnělé, nebo jsme naopak od nezdrobnělého pojmenování výrazy zdrobnělé nezaznamenali vůbec.

V hojně míře se však mezi deminutivními partnerskými pojmenováními využívá početnosti českých sufixů. V případě oblíbených lexémů, motivujících partnerská pojmenování (např. *zlato*, *láska* ad.), jsme zaznamenali několik odvozených slov využívajících deminutivní (i nedeminutivní) sufixy. Např. od lexému *láska* jsme zaznamenali tato deminutivní pojmenování: *Lásečko*, *Lásenko*, *Lásičko*, *Lásinko* a *Laskoušku*.

Metaforičnost

Rozboru metaforičnosti se věnujeme podrobně v páté kapitole.

Nestandardní způsoby tvoření slov

Při tvorbě partnerských pojmenování se samozřejmě využívá nejčastějších způsobů tvoření slov, a to odvozování, skládání a zkracování. Ve větší míře než u ostatních proprií se mezi partnerskými pojmenováními ale objevuje i komolení (přeřeknutí) a šišláni. Těmito způsoby vznikla např. pojmenování *Mličňáčku* (namísto *Miláčku*), *Bloučínku* (namísto *Broučínku*) a další.

Homonymie

Mezi partnerskými pojmenováními jsme zaznamenali i několik příkladů homonymie, tedy mnohoznačnosti. V případě homonymie však na rozdíl od polysémie stejná forma výrazu odkazuje k různým, nesouvisejícím významům, shoda ve formě je daná náhodností (srov. Hauser, 1980, s. 79).

V případě partnerských pojmenování můžeme homonyma odlišit na základě motivace a vysvětlení, které respondenti uvedli. Např. pojmenování *Holátka* má významy v podstatě protikladné. V jednom případě pojmenování charakterizuje partnerku, která je hladce oholená, ve druhém případě vyjadřuje upozornění, že partnerka není oholená. V naší práci uvádíme homonymní pojmenování vždy v metaforické oblasti, kam podle významu náležejí.

Přechylování

Mezi partnerskými pojmenováními jsme zaznamenali několik zajímavých příkladů přechylování. Přechylována jsou jak substantiva mužská na ženská, tak ženská na mužská. Mezi první případ patří např. pojmenování *Miláčku* → *Miláčko*, *Truhličku* → *Truhličko*, *Lvičku* → *Lvičenko* ad., mezi druhý případ patří např. pojmenování *Kočko* → *Kočičáku*, *Dušičko* → *Dušaňáku* ad.

Kolokabilita se zájmeny *ty* a *můj*

V dotazníkovém průzkumu jsme zaznamenali několik příkladů partnerských pojmenování, ve kterých respondenti uváděli partnerské pojmenování ve spojení se zájmenem *ty*, např. *Ty zvíře*, *Ty tygře* ad., ve spojení se zájmenem *můj*, např. *Listečku můj*, nebo ve spojení s oběma zájmeny, např. *Ty moje krasotínko*, *Ty můj broučínku* ad.

Domníváme se, že zájmeno *ty* má zdůrazňovat kontaktovou funkci pojmenování a zájmeno *můj* vyjadřuje kladný vztah k partnerovi, pocit přináležitosti. Dále se domníváme, že v mluvené komunikaci funguje tato kolokabilita mnohem více, ale žádný výzkum na toto téma realizován nebyl.

Intertextualita

Posledním zajímavým jevem, který můžeme u některých partnerských pojmenování vysledovat, je jejich intertextualita, tedy schopnost textu odkazovat na text jiný. Pojem text je míněn v širokém významu jako komplexní jazykový projev psaný i mluvený (srov. ESČ, 2002).

Intertextualitou se vyznačují hlavně agaponyma motivovaná literární a filmovou oblastí. Některá pojmenování odkazují na konkrétní literární / filmové postavy: *Doroto Máchalová*, *Zorro*, *Májo*, *Modroočko* ad., některá dokonce na slavné filmové scény, resp. hlášky: *Krasavice inteligentní*, *Hříšná nádoba* ad. Podrobněji rozebíráme tuto problematiku v kapitole 5.7 *Člověk je fiktivní postava*.

4 PARTNERSKÁ POJMENOVÁNÍ V KONTEXTU KOGNITIVNÍ LINGVISTIKY

4.1 Kognitivní lingvistika

Kognitivně zaměřené zkoumání klade důraz na propojení mysli a kognitivních, poznávacích, procesů, mezi které patří podle kognitivních lingvistů i jazyk. Jak lidská mysl pracuje s jazykem a co jazyk o naší mysli vypovídá, jsou klíčové otázky kognitivně zaměřeného zkoumání.

Kognitivní lingvistika má již relativně dlouhou historii a vyvíjela se především v souvislosti s kritikou některých tezí strukturálního paradigmatu. Za stěžejní práce jsou považována díla *Metafory, kterými žijeme* G. Lakoffa a M. Johnsona a *Ženy, oheň a nebezpečné věci* G. Lakoffa, která vyšla v originále v 80. letech.

Kognitivní lingvistika dnes představuje spíše heterogenní směry specifického přístupu k jazyku, proto někteří autoři navrhují hovořit spíše o kognitivním přístupu k jazyku než o kognitivní lingvistice. Různí badatelé totiž zdůrazňují jiné teze a jiné principy (srov. Saicová Římalová, 2010, s. 10). Kognitivně-lingvistický přístup k jazyku je charakterizován především odlišným pohledem na jazyk, kategorii, význam a metaforu.

4.2 Jazyk a jazykový obraz světa

Kognitivní badatelé nevnímají jazyk jako objektivně a nezávisle na člověku existující entitu, ale jako svébytný způsob poznávání: „Jazyk je součástí poznávání a poznání (cognition), podílí se na tom, jak světu rozumíme, jak ho kategorizujeme, jaký obraz světa si vytváříme a jak ho předáváme dál“ (Vaňková a kol., 2005, s. 21).

Jazyk je specificky lidská záležitost a podílí se na něm naše lidská tělesná zkušenost. Lakoff a Johnson hovoří o tzv. zkušenostním realismu, pro který je mj. charakteristické, že „myšlení je závislé na těle, to znamená, že struktury, které používáme při sestavování pojmových systémů, vyrůstají z našich tělesných zkušeností a dávají smysl v jejich kontextu“ (Lakoff–Johnson, 2006, s. 14). Jazyk má tedy antropocentrickou povahu, protože ho ovlivňuje naše lidská zkušenost.

K podobným závěrům dospěli polští lublinští vědci, kteří v 80. letech 20. století formulovali specifický přístup k jazyku, pro který se užívá pojem *jazykový obraz světa*. Tento přístup klade důraz nejen na sepětí jazyka a mysli, jak je tomu především

u americké kognitivní lingvistiky, ale i na propojení jazyka s kulturou a samozřejmě na antropocentrickou povahu jazyka, resp. jazykového obrazu.

Definice jazykového obrazu je mnoho, my jsme vybrali definici R. Grzegorzczukowej, která zdůrazňuje chápání světa jako interpretaci a která je uvedena v díle *Co na srdci, to na jazyku* (Vaňková a kol., 2005, s. 52). Jazykový obraz světa je podle Grzegorzczukowej „způsob chápání světa (jeho percepce a konceptualizace), který lze vyčíst z jazykových faktů, tj. z flektivních a derivačních zákonitostí jazyka, z frazeologie, synonymických skupin, svědčících o svébytné kategorizaci světa, a konečně i z konotací a stereotypů spjatých s pojmenovávanými objekty“.

Obraz světa získaný kognitivním zkoumáním je obraz přirozený, naivní, mnohdy dokonce v rozporu s obrazem světa, který nám předkládá věda. „Dobře víme, že *velryba* není velká ryba, víme, že východ a západ slunce nemá s pohybem slunce samého vlastně nic společného, ale v pojmenování a v základu svého vnímání světa se držíme naivního pohledu svého jazyka“ (Vaňková, 2007, s. 59). Ve vědeckém a přirozeném světě nás zajímají odlišné skutečnosti. Zatímco např. v případě květin bude biologie studovat především stavbu buněk a jednotlivých částí květiny, jako je květ, stonek, list atd., jazykový (přirozený) obraz světa nám umožňuje říci, že existují např. typičtější růže než jiné, nebo díky němu můžeme zjistit, jakou barvu považujeme pro růže za nejtypičtější (srov. Piekarczyk, 2007, s. 48).

Metaforická analýza partnerských pojmenování, kterou předkládáme, neodpovídá přesně způsobu, jakým jsou psána díla zkoumající jazykový obraz světa, na druhé straně jim ale ani odpovídat nemůže, protože pracuje s odlišným jazykovým materiálem než dosavadní práce. I tak se ale domníváme, že ukáže zajímavý pohled na jazykový obraz partnerství.

4.3 Kategorizace a konceptualizace

Kategorizace neboli třídění okolních jevů do různých kategorií je jedním ze základních způsobů lidského myšlení. „Prožíváme a uvědomujeme si realitu jako rozdělenou na části, jež jsou vzhledem ke svým různým vlastnostem provázány do různých celků“ (Vaňková a kol., 2005, s. 67). Pojem kategorie však není chápán aristotelovsky, kdy byla kategorie definována vlastnostmi společnými všem jejím členům, ale ve spojení s teorií prototypů⁴. Prototyp můžeme chápat jako nejlepší,

⁴ Pojem prototyp je u některých autorů zaměňován s pojmem stereotyp, někteří autoři oba pojmy ztotožňují. Více o této problematice např. Vaňková a kol., 2005.

nejtypičtější příklad dané kategorie, i když jsou samozřejmě i kategorie, které prototyp nemají. Struktura dané kategorie je pak organizována na základě vztahů mezi prototypem a ostatními členy, které mohou mít podobu tzv. radiální kategorie, kategorie na základě podobnosti ad. (srov. Saicová Římalová, 2010, s. 12).

Kategorizace nám umožňuje snadnější porozumění světu a stává se podkladem pro naši konceptualizaci světa a jednotlivin, tedy pro celkové chápání dané skutečnosti. Kategorizace tvoří „půdorys našeho konceptuálního systému“ (Vaňková a kol., 2005, s. 67).

Deset základních kapitol (*Člověk je ...*), do kterých jsme rozdělili naši práci, v podstatě ukazuje způsoby kategorizace partnera, na jejichž základě se utváří celková konceptualizace partnerství. Nejčastější partnerská pojmenování jsme nazvali prototypy (viz 2. kapitola), ale uvědomujeme si, že vymezení prototypu jen na základě kritéria četnosti je nedostačující.

4.4 Význam a konotace

V souvislosti s výše uvedenými tezemi je jasné, že kognitivně zaměřené zkoumání přichází s novým přístupem k významu, který je v jazyce pokládán vůbec za to nejdůležitější. Zkušenostní realismus a antropocentrická povaha jazyka ukazují na to, že význam je těsně spjat s naší tělesnou a subjektivní zkušeností. Význam je vykládán holisticky, „jako prototypový způsob pojetí předmětu v lidské mysli, jako (jazykový) obraz daného jevu, tak jak se vynořuje z různých významových rovin a celků“ (Vaňková a kol., 2005, s. 80). Wierzbicka dokonce uvádí, že význam je to, „co si lidé myslí“ nebo „mají na mysli, když dané slovo užívají“ (cit. z Tokarski, 2007, s. 15). Zásadní složkou významu jsou tedy pro kognitivní lingvisty konotace.

V našem dotazníkovém průzkumu jsme konotace nezjišťovali, ale na internetových diskusních fórech, která umožňují lepší vzájemnou komunikaci, se několik příspěvků ke konotacím určitých pojmenování vyjadřovalo (v kapitole 3.1 jsme uvedli příklad s pojmenováním *Medvídku*). I na základě vlastní zkušenosti se domníváme, že konotace hrají v případě partnerských pojmenování velkou roli a několik příkladů, byť založených na naší zkušenosti, v metaforické analýze uvádíme.

4.5 Metafora

Metafora představuje jedno ze stěžejních témat kognitivní lingvistiky. Dlouhou dobu byla v jazyce metafora považována za pouhé obrazné vyjádření, za způsob

přenesení pojmenování vznikajícího na základě podobnosti, tedy za čistě jazykový jev. „Tradičně je jazyková metafora vykládána jako pojmenování skutečnosti prostřednictvím výrazu primárně označujícího skutečnost něčím podobnou. [...] Společný znak nemusí být vždy znakem podstatným, bývá však znakem nápadným“ (PMČ, 1995, s. 97).

Podle míry ustálenosti v jazyce se pak rozlišují metafory aktuální, objevující se jako příklady autorské tvořivosti především v uměleckých a publicistických textech, a metafory uzuální, již pevně začleněné do jazykového systému. Vztah mezi nimi však není vůbec jednoduchý. V případě některých aktuálních metafor dochází k jejich lexikalizaci, některé se používají jen v určitých situacích či mezi určitými lidmi apod. (srov. Vaňková a kol., 2005, s. 95).

Lakoff a Johnson však ukázali, že celý náš pojmový systém je založený na metaforickém principu, že metafora není jen záležitostí jazyka, ale samotné myslí a že způsob, jakým kategorizujeme a myslíme, je metaforický (srov. Lakoff – Johnson, 2002). „My tedy nejen pojmenováváme jeden jev prostřednictvím jiného [...], ale my i vnímáme jeden jev prostřednictvím jiného, uvažujeme o něm, prožíváme ho tak. Např. metaforami vycházíme z předpokladu a došli jsme k závěru se o uvažování mluví jako o cestě, která má svůj začátek, průběh a konec [...]“ (Vaňková a kol., 2005, s. 99). Tento přístup je nazýván *teorií konceptuální metafory*.

Předmětem zkoumání kognitivních lingvistů se následně staly především metafory uzuální, tedy metafory používané v běžné komunikaci, jejichž výzkum ukázal mj. úzkou provázanost metafor s lidskou tělesnou zkušeností, kterou nám zprostředkovávají smysly.

4.5.1 Metafory strukturní, orientační, ontologické a teorie konceptuálních schémat

Lakoff a Johnson rozlišují tři druhy metafor, a to metafory strukturní, orientační a ontologické. Strukturní metafory označují typ metafory, kdy jednomu jevu rozumíme na základě jevu jiného – strukturu z jedné zdrojové oblasti přenášíme do oblasti cílové, přičemž pro jeden pojem může existovat více metafor. Cílovou oblast představují zejména pojmy abstraktní, protože jsou hůře popsitelné. Autoři uvádějí např. metaforu *čas jsou peníze (dochází nám čas, musíš si čas lépe spočítat ad.)* (srov. Lakoff – Johnson, 2002).

Orientační metafory „vycházejí z tělesné a kulturní zkušenosti člověka s orientací v prostoru a organizují celé systémy pojmů“ (srov. Vaňková a kol., 2005, s. 102). Neopírají se však jen o pojmy ryze prostorové, jako *nahoře x dole, uvnitř x vně* apod., ale tyto koncepty zakládají další vztahy spojené zejména s kvantitou a kvalitou (*úroveň vzdělání stoupá, nesať mu ani po kotníky* apod.).

Ontologické metafory se týkají výhradně abstraktním pojmů, pro jejichž popis využíváme hmotně existujících objektů či látek. Lakoff – Johnson (Lakoff – Johnson, 2002, s. 42) uvádějí např. metaforu *vědomí je křehká věc* (po křížovém výsledku se *sesypal*, jeho vnitřní rovnováha je *křehká* apod.). Mezi ontologické metafory řadí i personifikaci, tedy „ty případy, kdy je fyzický objekt dále specifikován jako lidská bytost“ (Lakoff – Johnson, 2002, s. 47), a uvádí příklady spojené např. s vyjádřením o inflaci: inflace *zaútočila* na základy naší ekonomiky, inflace nás *zahnala* do kouta apod. V praxi však dochází k propojování jednotlivých typů metafor, nejčastěji metafory ontologické s orientační, ale najdeme i příklady, kdy je pojem konceptualizován pomocí všech tří typů.

Teorii konceptuálních schémat doplnil a zpřesnil Mark Johnson konceptuální teorii metafory. Johnson ukázal, že metafory se vytvářejí na jakémsi „pozadí“, které nazval představovými (konceptuálními) schémata. Tyto mentální vzorce opět souvisí s tělesnou zkušeností člověka spojenou především s orientací v prostoru. Představových schémat není mnoho, nejznámější jsou schémata *nádoby, části a celku, centra a periferie, spojení a cesty* (srov. Vaňková a kol., 2005, s. 105).

4.6 Metonymie

Metonymie je také druh obrazného pojmenování, Příruční mluvnice češtiny (PMČ, 1995, s. 98) uvádí, že metonymie si na rozdíl od metafory uchovává primární význam pojmenování a vzniká „přenesením pojmenování na skutečnost, která je s původní skutečností spjata nějakou prostorovou, časovou, kvalitativní, funkční, příčinnou a jinou souvislostí, nebo soumezností (např. pojmenování části těla se přenáší na místo oděvu, s nímž je tato část v prostorovém kontaktu: *pata – pata punčochy*)“.

L. Janda (Janda, 2004, s. 26) uvádí, že „metonymie je přítomna vždy, když část něčeho zastupuje celek nebo když cosi těsně asociováno s nějakou entitou (jako jméno či vlastnost) [...] zastupuje entitu samu.“ Pro metonymii je tedy charakteristický výběr určitého rysu, který je přenesen na cílové pojmenování.

Výzkum metonymie zaujímá v kognitivní lingvistice významné místo, i když mu zatím nebylo věnováno tolik prostoru jako výzkumu metafory. Společně s metaforou a tzv. skládáním/křížením však představují nejdůležitější procesy lidské manipulace s mentálními prostory (srov. Janda, 2004, s. 24). Dokonce se zdá, že metonymické pojmy možná strukturují naše myšlení a činnosti ještě více než pojmy metaforické (srov. Vaňková, 2007, s. 71). Mnohé metafory mají totiž primární základ v metonymii, který však nemusíme na první pohled vidět.

Lakoff – Johnson (Lakoff – Johnson, 2002, s. 53) uvádějí jako případy metonymie i kulturní a náboženské symboly, což ukazují na příkladu záměny holubice za Ducha svatého. „Existují jisté důvody, proč je symbolem Ducha svatého holubice, a ne např. kuře, sup nebo pštros. Holubice je pojímána jako krásná, přátelská, něžná a hlavně mírná. Jakožto pták má své přirozené prostředí na obloze, která metonymicky zastupuje nebesa, tedy přirozené prostředí Ducha svatého“ (Lakoff – Johnson, 2002, s. 53–54).

V naší práci nebudeme rozlišovat mezi pojmenováními vzniklými metaforicky a mezi pojmenováními vzniklými metonymicky, protože by došlo k velké rozdrobenosti a porušení koherence textu. Naším cílem není ukázat rozdíly mezi těmito dvěma principy, jak by se mohly realizovat v partnerských pojmenováních, ale ukázat, v jakých konceptualizacích se v partnerských pojmenováních projevuje obraznost či imaginace. Podstatným je pro nás konstatování, že oba principy, metafora i metonymie, fungují jako podobné prostředky našeho myšlení, díky kterým můžeme vymýšlet a přenášet na našeho partnera různá pojmenování. Pojem *metaforičnost* tedy používáme, jak jsme napsali již v úvodu, v obecném významu *imaginace, obraznosti*.

5 METAFORICKÁ ANALÝZA PARTNERSKÝCH POJMENOVÁNÍ

Jak jsme již uvedli v úvodu, je rozdělení partnerských pojmenování do metaforických skupin, které předkládáme, do určité míry subjektivní. V první řadě jsme se při rozdělování řídili sémantickými kritérii. Pokud např. respondenti uvedli, že pojmenování *Modroočko* souvisí s modrýma očima partnerky, uvádíme toto pojmenování v podkapitole *Partner je svůj vzhled*, nikoli v podkapitole *Partner je část těla*. Homonymní pojmenování také uvádíme v příslušných skupinách, např. pojmenování *Anděli* souvisí v jednom případě s imaginární bytostí, ve druhém se jménem parfému.

V případě nevysvětlené homonymie jsme vycházeli z kontextu dalších uvedených pojmenování. Pokud např. respondenti napsali pojmenování *Krocánku* mezi pojmenováními souvisejícími s jídlem, předpokládáme, že motivant *krocán* označuje spíše krocana jako jídlo (byť zvířecího původu), a nikoli krocana živého, který běhá po dvoře. Pojmenování *Krocánku* tedy uvádíme mezi pojmenováními spojenými s jídlem.

Zaznamenali jsme i několik agaponym, u nichž tuto dedukci učinit nemůžeme; v takovém případě se řídíme citem rodilé mluvčí. Např. i když se pojmenování *Kobylko* může vztahovat jak ke kobyle – koni, tak ke kobylce jako lučnitému hmyzu, rozhodli jsme se pro první případ, protože koně jsou oblíbenější a v českém kulturním povědomí známější. Na takové případy se ale přesto snažíme vždy upozornit.

V případě některých pojmenování jsme se setkali i s fenoménem, že motivace, kterou respondenti uvedli, ve skutečnosti přímo nesouvisí s výsledným partnerským pojmenováním, případně nemá reálný základ. Např. u pojmenování *Těhňátko* respondentka uvedla, že pochází z filmu *Asterix v Římě*, ale takový film nikdy natočený nebyl. Předpokládáme tedy, že se spletla, případně si nepamatovala správný název filmu.

Bohužel ne vždy respondenti přes výslovný požadavek motivaci uvedli. V lepším případě napsali, že ji neznají, že si ji nepamatují, nebo dokonce že dané pojmenování žádnou motivaci nemá. Taková pojmenování jsme zařadili do kategorie podle věcného významu. V případě pojmenování, u kterých respondenti neuvedli žádné vysvětlení, jsme se řídili stejným kritériem.

5.1 Člověk je nenahraditelný

Jednou ze základních charakteristik myšlení člověka je jeho uvědomění si vlastní konečnosti, smrti, a tedy jedinečnosti, vzácnosti a neopakovatelnosti lidského života. Člověk jako jediná bytost na zemi je tohoto myšlenkového úkonu schopen, člověk jako jediná bytost nežije pouze v přítomnosti, ale dokáže uvažovat i o budoucnosti, a tedy i o smrti, ať už přijde cestou přirozenou, nebo nepřirozenou (srov. Morris, 1994, s. 176). Člověk dokáže z různých pohnutek úmyslně život vzít, a to sám sobě i ostatním. A společnost má různé mechanismy, především zákony a právo, kterými se snaží lidský život ochránit, udržet a zajistit jeho kontinuitu, protože život je chápán jako hodnota, kterou je třeba zachovat, o kterou je třeba pečovat a kterou je třeba chránit.

Na druhé straně smrti je třeba zabránit, vyvarovat se jí. O naše zdraví a náš život pečuje mj. i současná medicína, jejímž cílem je ochránit a do posledních sil bojovat o život pacienta. I to může být jedním z důvodů, proč. je např. problém legalizace eutanázie, vědomého usmrcení nevléčitelně nemocného člověka, který o to požádá lékaře, předmětem sporů a diskusí. Podobně kontroverzní problematiku představuje i např. trest smrti.

Od pradávna navíc vznikaly různé koncepce posmrtného života s cílem ulehčit lidem vědomí vlastní konečnosti. V souvislosti s rozvojem genetiky a poznáním, že za stárnutí může speciální gen, vzniká mj. i kryonika, metoda zmražení člověka, aby mohl být přiveden k životu ve chvíli, kdy bude moci být vyléčena jeho nemoc (či příčina smrti), na kterou zatím není známý lék. „Hnací silou všech těchto činností je neochota přijmout smrt jako náš konec“ (Morris, 1994, s.181). Touha po nesmrtelnosti či snaha ošálit, přelstít nebo uvěznit smrt, vyvrátit nad ní a zvítězit nad ní jsou ostatně motivy doložené v mnoha světových mytologiích, pro příklad jmenujme např. mýtus o Gilgamešovi či Sýsifovi.

I v jazyce konceptualizujeme život spíše jako pozitivní a smrt jako spíše negativní. Pojmové schéma zdraví a život jsou nahoře, nemoc a smrt jsou dole ukázal např. Lakoff (Lakoff, 2002, s. 27–28): *je na vrcholu zdraví, vstal z mrtvých, jeho zdraví jde nahoru, zdraví se zlepšuje oproti zdraví upadá, nemoc ho skolila, jde to s ním dolů, ulehl k věčnému spánku* atd. Protože stojí za to žít, objevuje se v jazyce metafora *život*

je boj: o život bojujeme, život chráníme, bojíme se o něj, chceme prožít plný život, ale jsme ho schopni i ve jménu určitých ideálů, pro rodinu či lidi nám blízké obětovat.

5.1.1 Partner je život / duše / dech

O pojetí života jakožto jedinečného a vzácného jsme pojednali již výše. Ztotožnění našeho partnera se životem jsme zaznamenali přímo v pojmenování *Živote a Živote můj*.

Odedávna byl život spojený s duší, resp. dechem a dýcháním. Obtížně vymezitelný pojem *duše* souvisí původně s pojmenováním „energie“, kterou se vyznačovalo vše živé, tedy i příroda, zvířata, stromy či kameny. Spojení života a duše najdeme např. ve výrazech *vdechnout život, vydechnout naposledy*, přeneseně potom *dát duši dílu* znamená zprovoznit ho, zdokonalit apod. Vodníci schraňovali lidské dušičky a člověk mohl ožít teprve tehdy, když se duše vrátila zpět do těla. K duši totiž patří i tělo, které dohromady s duší tvoří jeden celek: *chodit jako tělo bez duše* znamená netečně, *být někomu oddán tělem i duší* znamená plně, zcela, celou bytostí. Pojmenování partnera jako duše jsme zaznamenali ve zdrobnělé podobě *Dušičko*, které partnerka v emočně negativně vypjatých situacích nahrazuje pojmenováním *Dušaňáku*.

Přeneseně může výraz *být jako jedno tělo* označovat i spojení muže a ženy. To, že je život člověka *neúplný*, že potřebuje svého partnera, se projevuje v pojmenováních *Moje polovičko, Děvče moje a Kluku můj*, kterými partneři jasně vyjadřují, že patří k sobě.

5.1.2 Partner je drahý

Adjektivum *drahý* má několik významů, pro nás je stěžejní význam „mající velkou cenu, cenný, vzácný“ a „milovaný, milý“, jak je uvádí Slovník spisovné češtiny i Etymologický slovník češtiny. Myslíme, že milovaná věc či osoba je pro nás obvykle i vzácná a cenná, a tak je mezi těmito dvěma významy velice úzká souvislost.

Předpokládali jsme, že se mezi partnerskými pojmenováními v dotazníkovém průzkumu objeví především pojmenování *Drahoušku*. Toto agaponymum však respondenti neuvedli ani jednou, zaregistrovali jsme ho až mezi internetovými příspěvky. Zaznamenali jsme od něho ale dvě odvozená agaponyma *Drahouši* a pravděpodobně nářeční *Drahošu*. Několik partnerských párů používá jako pojmenování holé adjektivum *drahý*, tj. *Drahý, Drahá*, ale zaznamenali jsme i varianty *Můj drahý* a *Má drahá*.

Angličtina pronikla i do komunikace několika respondentů. V angličtině je ekvivalentem českého výrazu *drahoušek* výraz *darling*, kterému pak odpovídají agaponyma *Darling* a *My darling*.

5.1.3 Partner je drahý kov

Jednu z nejčastějších zdrojových oblastí pro pojmenování partnera představuje oblast drahých kovů. Termín drahý kov označuje vzácné kovové prvky, které se užívaly nebo užívají jako platidla, na výrobu šperků, mincí apod. Patří mezi ně především zlato, stříbro a platina.

Pojmenování vztahující se ke stříbru jsme nezaznamenali žádná, v čemž můžeme možná vidět příklad rozdílu mezi přirozeným (naivním) a vědeckým viděním světa. I když z pohledu vědy patří stříbro mezi drahé kovy, má v naší kultuře konotace až čehosi druhého, náhradního. Stříbrem bylo nahrazováno zlato v mincích, protože se stříbro v přírodě nachází častěji, *stříbrné umístění* a *stříbrná medaile* označují druhé místo, *stříbrná neděle* je předposlední, resp. druhá před Vánoci, zatímco *zlatá* je poslední, resp. první před Vánoci, *stříbrná svatba* představuje 25. výročí svatby, zatímco *zlatá svatba* 50. výročí. Z množiny přísloví můžeme jmenovat např. *Mluvíti stříbro, mlčeti zlato*.

Překvapivě jsme zaznamenali i označení vztahující se k méně známému drahému kovu, k *platině*. Respondentka sice vysvětlila, že pojmenování souvisí se zaměřením partnera na mineralogii, nicméně z celé množiny prvků mineralogického systému vybrala právě drahý kov, resp. právě platinu. Respondentka dále uvedla, že v písemném styku (SMS) nahrazuje toto pojmenování chemickou značkou platiny *Pt*, oslovení v SMS tedy vypadá *Ahoj Pt*.

Za nejčennější drahý kov je v naší kultuře obecně považováno zlato. Těžko se získává, v přírodě se vyskytuje vzácně (a tudíž má vysokou cenu) a právě pro svou vzácnost a i měkkost se používalo od pradávna pro výrobu šperků, ozdob a jako nejčennější platidlo. *Vyhrát zlato* znamená zvítězit, *zlaté ruce* označují šikovnost, dobrý, ušlechtilý či laskavý člověk *je zlatý* nebo *má zlaté srdce* apod. Podle Slovníku spisovné češtiny (SSČ, 2004) označuje pojmenování *zlato* expresivně drahou osobu.

Agaponyma *Zlato* a *Zlatíčko* patří k nejtypičtějším a nejběžnějším partnerským pojmenováním vůbec. Mnoho respondentů i diskutérů uvádělo, že partnera oslovují „klasicky“, „normálně“, např. *Zlato* nebo *Zlatíčko*. Jak jsme viděli v kapitole 2.2.1, pojmenování *Zlato* se v celkovém počtu opakování (64) umístilo na třetím místě a

uvedlo ho 45 respondentů, pojmenování *Zlatíčko* je na pátém místě (29 opakování) a uvedlo ho 21 respondentů. Mnohdy je však respondenti uváděli obě u sebe, tj. oslovují partnera *Zlato* i *Zlatíčko*.

Pojmenování související se zlatem uvedlo 65 různých respondentů z 260, tj. 25 % a celkem jsme ho zaznamenali 108 krát. Častěji se objevovala jako označení pro muže, a to v poměru 64 : 49. V tabulce 2 uvádíme podrobné výsledky agaponym souvisejících s lexémem *zlato*, jak se objevily v dotazníkovém průzkumu.

Tab. 2 Partnerská pojmenování související s lexémem *zlato*

Pojmenování	Celkový počet opakování	Počet označení pro ženu	Počet označení pro muže
Zlato	64	28	36
Zlatíčko	29	11	18
Zlati	5	1	4
Zlatí	3	1	2
Zlatko	2	1	1
Zláťo	2	1	1
Zlatins	1	0	1
Zlatítko	1	1	0
Au	1	0	1

Z oblasti *Člověk je nenahraditelný* představují pojmenování spojená se zlatem nejpočetnější skupinu vytvořenou od jednoho lexému. V dotazníkovém průzkumu jsme shromáždili osm pojmenování spojených s lexémem *zlato*: *Zlato*, *Zlatíčko*, *Zlatko*, *Zlatí*, *Zlati*, *Zlatins*, *Zlatítko* a *Zláťo*, z internetových diskusních příspěvků jsme excerpovali dalších jedenáct: *Zlatů*, *Zlati-Ládi*, *Zlatiško*, *Zlatísko*, *Zlatinko*, *Zlatunko*, *Zlatuško*, *Zlatouši*, *Zlatino*, *Žlatíčko*, *Zlato moje*. K tomu musíme ještě přidat i oslovení odvozené od chemické značky zlata, Au, tedy pojmenování *Au*, které však respondentka používá obdobně jako v případě pojmenování *Pt* především ve zprávách SMS.

5.1.4 Partner je drahokam

Drahokamy jsou „skupiny nerostů, látek organického původu a syntetických kamenů s nápadnými estetickými vlastnostmi“ (Diderot, 1999, heslo *drahokam*). K vlastnostem drahokamů patří podobně jako v případě zlata vzácnost v přírodě,

cennost a náročné získávání. Jedním z drahokamů je i nádherný diamant. Pokud je leštěním zdůrazněn jeho lesk, nazývá se briliant. Mimoto známe drahokamy např. z výrazů prsten s drahokamem, diamantová čelenka apod., tedy z výrazů spojených se šperkařstvím, obvykle menšího rozměru a velké ceny.

I po drahokamech, podobně jako jsme viděli výše v případě drahých kovů, jsou pojmenována výročí svatby: *diamantová svatba* označuje 60. výročí svatby a *briliantová (platinová) svatba* 70. výročí, nad kterým je už jen výročí *svatby korunovační*. *Chovat někoho jako drahokam* znamená chovat ho jako vzácnost apod. Pojmenování *Drahokamku*, *Briliantku*, *Briliantku* a *Diamantku*, která jsme zaznamenali, tak mohou implikovat nejen něco vzácného a cenného, ale i krásného a malého.

5.1.5 Partner je jiná vzácnost

Velice zajímavým oslovením, které reflektuje vědecký pokrok, je oslovení *Antihmotičko*. Objevilo se v jednom případě jako pojmenování pro oba partnery, a to s odůvodněním, že se jedná o nejdražší možný materiál.

Vzácnost a cennost, o které jsme psali výše, je spojena i s výrazem *poklad*. Poklad označuje nejen ukryté cenné předměty, ale i něco vzácného, drahého a milého – ne nadarmo říkáme např. *zdraví je největší poklad*, někdo je *učiněný poklad*, někoho můžeme *chovat / střežit jako poklad*, případně se k němu *chovat jako k vzácnému pokladu* apod. S pokladem jsou navíc spojené i konotace hledání, objevování a dobývání. Obvykle vyžaduje úsilí, abychom ho našli, a když ho konečně získáme, můžeme se s ním buď všem pochlubit, nebo ho naopak nikomu neukazovat. Podobně je tomu i s naším partnerem. *Objevit a získat* vhodného partnera je obvykle obtížné a je na nás, zda ho budeme před ostatními raději *schovávat*, nebo se s ním budeme *chlubit*. To vše se může skrývat za pojmenováním *Poklade*.

Nakonec jsme se do této skupiny rozhodli zařadit i abstraktní pojmenování odvozené od substantiva *štěstí*: *Štěstičko* a *Štěstí moje*. Na otázku, co je to štěstí, by pravděpodobně každý odpověděl jinak, každý považuje za štěstí něco jiného. Nicméně štěstí, podobně jako poklad či zlato, může být náročné najít, *štěstí je prchavé, vrtkavé, nestálé*, může *se na nás usmát* a pak *se otočit zády*, a tak chvíle, kdy jsme šťastní, mohou být také vzácné⁵.

⁵ O konceptualizaci štěstí více např. Vaňková (2001, s. 20).

5.2 Člověk je bytost milující

Další ze základních schopností člověka je schopnost milovat neboli vyjádřit silný, intenzivní cit náklonnosti, ať už k věci, zvířeti, sobě samému, nebo právě k jinému člověku. Můžeme tedy nejen milovat, ale máme i možnost být milováni. Onen intenzivní cit, který k milovanému objektu pociťujeme, se nazývá láska (srov. SSČ, 2004, heslo *láska*). Láska má však mnoho významů, v různých kulturách je výrazů pro lásku obvykle několik a i definice lásky se v jednotlivých humanitních vědách liší. Např. Sociologický slovník při definici lásky akcentuje lásku párovou: Láska je „vztah mezi dvěma lidmi charakterizovaný silnou citovou vazbou, nezištností, stálostí, vytrvalostí, odpovědností a vzájemnou věrností partnerů. [...] stadium, do kterého může přejít vztah, který začíná nejdříve zamilovaností a silnou erotickou přitažlivostí“ (Jandourek, 2001, heslo *láska*).

K lásce (milenecké) vede dlouhá cesta, která obvykle začíná dvořením a namlouváním, jejichž úspěch je potvrzen milostným aktem. Žena ale nakonec hledá především partnera, který by se stal dobrým otcem jejích dětí, muž hledá kompromis mezi biologickou touhou zplodit co nejvíce potomků a touhou poskytnout co nejlepší péči a bezpečí svým zákonným dětem (srov. Morris, 1997, 135–139).

V jazyce konceptualizujeme lásku mnoha způsoby, např. na metafory *láska je válka* a *láska je fyzikální veličina* upozornil Lakoff (Lakoff, 2002, s. 66). Potenciálního partnera je třeba mnohdy *vytrvale dobývat*, o lásku musíme někdy *bojovat* či *soupeřit*, *před láskou můžeme utíkat*, můžeme *se jí bránit*, ale ona *nás pronásleduje*, může nás *dohonit a přemoci*, můžeme *jí podlehnout* či *dát se jí unášet*. Ženy bývají *v obležení nápadníků*, které musí doslova *odhánět*. Na druhé straně ale láska může i *zraňovat*, *ubližovat*, *způsobit újmu*, *lze ji zničit* i *zabít* apod.

Než se do sebe dva lidé zamilují, může to *mezi nimi zajiskřit* čili *přeskočí jiskra*, mohou *k sobě být přitahováni* neznámou *silou* nebo *jako dva magnety*, *přitažlivost* může být *nekontrolovatelná*, *atmosféra* mezi nimi *nabitá silným elektrickým napětím*, někdy se samým vzrušením či nervozitou *nemohou ani pohnout*, a když jsou spolu, může být těžké je *od sebe odtrhnout*.

Nesmíme ale zapomínat, že milovat můžeme (pravděpodobně) jen díky tomu, že jsme schopni i opačného citu, nenávisti. Láska patří i k věčným tématům filosofie, např. již antický učenec Empedoklés spatřuje v lásce jako síle sjednocující, dostředivé a

v nenávisti (sváru) jako síle rozdělující, odstředivé, resp. v jejich vzájemné interakci, hybné principy vesmíru. Mezi způsoby, jak v jazyce můžeme vyjádřit silné negativní emoce, patří v případě pojmenování či oslovení, např. různé vulgarismy a nadávky.

5.2.1 Partner je milý

Adjektivum *milý / milá* je indoevropského původu a byly z něho vytvořeny výrazy jako *milovat, milenec, miláček* a další a přeneseně pak i adjektivizované substantivum *milý / milá* označující milence.

Podobně jako v případě adjektiva *drahý* i zde jsme zaznamenali jak pojmenování v „holé“ adjektivizované podobě *Milý, Milá*, tak i ve spojení s adjektivem *můj: Můj milý a Má milá*. Od výrazu *milý* je navíc utvořeno vůbec nejčastější partnerské pojmenování, *Miláčku*, kterému jsme se rozhodli věnovat samostatnou kapitolu.

5.2.1.1 Partner je miláček

Pojmenování partnera *Miláčku* patří mezi nejtypičtější česká partnerská pojmenování, a to i když (anebo právě proto) může vzbuzovat velice silné emoce. Jedni ho bytostně nenávidí, druhým se líbí a třetím je to jedno. Na diskusních internetových fórech vyvolává toto pojmenování věčné polemiky. Některé ženy ho považují za neosobní pojmenování (*mne to přijde takové nějaké ... neupřimné, neosobní, anonymní, kdejaké ty zlata, kořata, miláčky*⁶), za jméno, které je běžné, tuctové (*nechci mu říkat klasicky... „miláčku, lásko“, ale nějak originálněji; různé „zlato, miláčku“ neumím říct hezky, zní to ode mě jak „chleba s máslem“*⁷) a říkat partnerovi, případně být nazývána takovým „tuctovým“, až sériovým jménem se jim nelíbí. V neposlední řadě je jim ale jasné, že neosobním oslovením *Miláčku* muži snižují nebezpečí, že by spletli jméno své partnerky a oslovili ji špatným křestním jménem (*milenec mi říká láska, miláčku nebo že jsem poklad, preventivně tak oslovuje všechny, aby se nespletl*⁸). Nicméně stále převažuje skupina partnerů, kteří mezi sebou toto pojmenování běžně užívají, což ostatně potvrdil i náš výzkum.

Ve druhém průzkumu jsme se ptali, jak se partneři nejčastěji oslovují. Ze 175 respondentů jich 24 uvedlo jako nejčastější způsob oslovení *Miláčku*. V obou průzkumech dohromady uvedlo pojmenování *Miláčku* dalších 88 respondentů, celkem

⁶ *Problémy s oslovováním ve vztahu*. Dostupné z WWW: <http://www.omlazení.cz/problemy-s-oslovovanim-56-79684-0.html> [online] [cit-2013-02-07]

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž

tedy 112 respondentů z 347. Můžeme tedy shrnout, že podle našeho průzkumu používá 32 % partnerských párů pojmenování *Miláčku*.

Celkový počet opakování tohoto pojmenování je 148. Podobně jako v případě pojmenování *Zlato* lehce převažují pojmenování pro muže nad pojmenováním pro ženu, a to v poměru 81 : 67. Podrobné údaje uvádíme v tabulce 3.

Tab. 3 Partnerská pojmenování související s lexémem *miláček*

Pojmenování	Celková počet opakování	Počet označení pro ženu	Počet označení pro muže
Miláčku	148	67	81
Milášku	3	1	2
Mili	3	1	2
Milů	2	1	1
Mlíko	2	1	1
Miláššku	2	1	1
Milďo	2	1	1
Milčo	1	1	0
Milajdo	1	0	1
Miláčko	1	1	0

V našem průzkumu jsme od pojmenování *Miláčku* zachytili deset utvořených slov (viz tab. 2), z ostatních zdrojů jsme získali dalších šestnáct: *Miláku*, *Milí*, *Milu*, *Mijáčku*, *Miláči*, *Miláčíčku*, *Milane*, *Milásku*, *Milášine*, *Milíčku*, *Milíku*, *Miliku*, *Milísku*, *Milouši*, *Miloušku* a *Miluno*; tři pojmenování jsou přejatá z angličtiny: *Honey*, *Sweetie* a *Sweetheart*; a pojmenování *Mede* představuje doslovný kalk z angličtiny (*honey* znamená *med*, ale v případě, že se jedná o oslovení, překládá se *Honey* obvykle jako *miláček*). Celkem jsme tedy shromáždili 31 různých pojmenování souvisejících s *miláčkem*.

Zvláštní motivaci má agaponymum *Miláššku*. Partnerka protahuje sykavku podle výslovnosti jedné z postav fantasy trilogie *Pán prstenů*, Gluma, který takto nazýval svůj milovaný prsten. Toto pojmenování v sobě tedy skrývá i odkaz na literární / filmové dílo. Pojmenování *Miliku* pochází z Valašska, což může být důvod, proč ho partnerka vyslovuje krátce. A pojmenování *Mlíko* vzniklo zkomolením – partner zamýšlené oslovení *Milášku* omylem změnil na *Mličňáčku* a poté na *Mlíko*, což se partnerce

zalíbilo, a v této podobě ho oba používají. Kompozitum *Roztomiláčku* vzniklo ze spojení *roztomilý miláček*.

Do skupiny *Partner je miláček* jsme se rozhodli zařadit i anglická pojmenování *Honey*, *Sweetie* a *Sweetheart*. I když v těchto jménech cítíme souvislost s jídlem (*honey* = *med*, *sweet* = *sladký*), překládají se do češtiny jako *miláček* nebo *drahoušek*.

5.2.2 Partner je láska

Láska označuje nejen milostný cit obvykle mezi mužem a ženou, jak jsme uvedli výše, ale metonymicky bylo toto jméno přeneseno i na milovanou osobu či milovanou věc (srov. SSČ, 2004, heslo láska). Označení či oslovení partnera *Lásko* bychom také zařadili mezi partnerská pojmenování „normální“, „typická“. V našem průzkumu se jedná o druhé nejčastější pojmenování.

V obou průzkumech dohromady uvedlo pojmenování *Lásko* 66 respondentů z 347 a celkový počet opakování tohoto pojmenování je 92. Agaponymum *Lásko* tak představuje druhé nejčastější partnerské pojmenování. Na rozdíl od předchozích agaponym *Zlato* a *Miláčku* převažuje pojmenování *Lásko* jako označení pro ženu, a to v poměru 52 : 40.

Od pojmenování *Lásko* jsme v našem průzkumu zachytili sedm utvořených slov: *Lásečko*, *Lásenko*, *Láso*, *Lovečku*, *Lovečko*, *Lovečáku* a *Lásko moje* (podrobněji viz tabulka 4) a z jiných zdrojů jsme získali dalších deset: *Láseno*, *Lási*, *Lásinko*, *Lásičko*, *Lásino*, *Lasino*, *Láskouši*, *Laskoušku*, *Lafí*, *Lásko rohatá*. Celkem se tak jedná o 18 partnerských pojmenování souvisejících s *láskou*.

Tab. 4 Partnerská pojmenování související s lexémem *láska*

Pojmenování	Celkový počet opakování	Počet označení pro ženu	Počet označení pro muže
Lásko	92	52	40
Lásečko	3	2	1
Lásenko	3	1	2
Lásko rohatá	1	1	0
Láso	1	1	0
Lovečku	1	0	1
Lovečko	1	1	0
Lovečáku	1	0	1

Láska moje	1	1	0
------------	---	---	---

I v této skupině partnerských pojmenování se objevuje vliv angličtiny. Agaponymum *Lafí* bylo utvořeno od anglického označení pro lásku, *love*, a i agaponyma *Lovečku*, *Lovečko* a *Lovečáku* vznikla počestěním téhož výrazu. Bohužel nevíme, zda poslední tři uvedená pojmenování respondenti vyslovují anglicky, tj. [lavečku, lavečko, laveča:ku], nebo česky [lovečku, lovečko, loveča:ku].

Jak jsme uvedli v úvodu této kapitoly, může mít láska mnoho podob. Mimo to ale mívá různé „přívlastky“, které ukazují na konceptualizace lásky. Níže uvádíme ty, které jsme spojili s agaponymy.

5.2.2.1 Láska je oheň, partner je srdce

S láskou je neodmyslitelně spojený orgán, kde láska údajně vzniká a sídlí – srdce. Když jsme zamilovaní, *posíláme si* s naším partnerem *srdíčka*, *srdce* můžeme *někomu darovat* či *dát*, někdo nám ho může *ukrást* nebo ho můžeme *ztratit*, našeho milého *nosíme v srdci*, když ho uvidíme, *rozbuší se nám štěstím srdce* apod. Srdce je úzce spojené s metaforou láska / vášeň je oheň, kterou najdeme také u Lakoffa (srov. Lakoff, 2006, s. 396). Srdce může *zahořet vášní*, můžeme v něm probudit či *zažehnout plamen lásky*, *láska / srdce* mohou *vzplanout* stejně rychle jako *shořet* apod.

Partnerských pojmenování spojených se srdcem a ohněm však není mnoho. Zaznamenali jsme agaponyma *Srdíčko* a *Plamínku*, spojení srdce a ohně se přímo objevuje v pojmenování *Srdíčko-Plamínku*. Pojmenování, ve kterých by se objevil výraz *srdce*, jsme zaznamenali jen ve spojení s přívlastňovacím adjektivem *můj*: *Srdce moje* a *Ty srdce moje*. Všechna tato pojmenování jsou určena ženám.

5.2.2.2 Láska je šílenství, partner je blázen

Chápání lásky jako šílenství je běžná metafora, jak uvádí i Lakoff, Johnson (Lakoff, Johnson, 2002, s. 65). Autoři uvádějí např. frazémy *jsem do ní blázen*, *přijdu kvůli ní o rozum*, *neustále o ní blouzní*, *zbláznil se do ní*, *ztrácí pro ni / kvůli ní hlavu* a *ztrácí pro ni rozvahu*. Dále můžeme uvést např. výrazy *šílím po ní*, *jsem jí posedlý*, mnohdy děláme z lásky *bláznivé věci* apod. Možná právě v této konceptualizaci má původ pojmenování partnera jako blázna: *Blázne*, *Blázínku*, *Blázne můj* a *Ty můj blázne*.

5.2.2.3 Láska je jemnost, partner je něha

Něha a něžnost jsou bezpochyby aspekty, které ke vztahu i k lásce patří. Jako opak násilí a násilnosti je něha projevem jemnosti. V kombinaci s deminutivními příponami vytváří navíc tato kategorie agaponym měkké, „něžné“ eufonicky znějící skupiny souhlásek, které také vyjadřují účinek jemnosti. Jedná se o pojmenování *Něžňoušku*, *Něžňátka* a *Něžněnko půvabná*.

5.2.2.4 Láska je hněv, partner je nadávka

Partnerský vztah není vždy jen milý a příjemný. Občas nastávají různé krize, objevují se problémy, neshody apod. Používat např. během partnerské hádky něžná pojmenování asi není úplně možné, a tak nám v těchto chvílích mohou přijít na jazyk i různé nadávky a vulgární výrazy.

Agaponyma *Debile*, *Hovado* a *Blbečku* uvedlo v dotazníku několik málo respondentů jako běžná. Můžeme se jen dohadovat, zda se jejich vztah zrovna nacházel v nějaké krizi, nebo taková pojmenování používají opravdu normálně. Mezi internetovými diskusními příspěvky se tato pojmenování také objevila, ale s poznámkou, že jsou používána jen v (negativně) emočně vypjatých situacích. Pojmenování *Koňomrde* má pravděpodobně specifickou motivaci, kterou bohužel neznáme. Mezi teenagery jsme v mluvené řeči zaznamenali několik případů oslovení *Vole*, které nahrazovalo rodné jméno (*Vole, co jsi dnes dělal?*).

V dotazníku však respondenti uváděli častěji příklady hrubých výrazů s poznámkou myšleno v dobrém: *Čokle*, *Smetáku*, *Mrzáku*, *Obludo*, *Příšero*, *Ňoumo*, *Bambulo*, *Držko*, *Hajzloši*, *Potvoro*, *Idiote*, *Ksichte*, *Ksichte zksichtěnej*, *Trumbero*, *Bambulo*, *Joudo* a *Neřáde*. Zajímavé je, že i vulgarismy jsou mnohdy „zjemněny“ deminutivními sufixy: *Debilku*, *Sviňko*, *Čubičko*, *Mrško*, *Blbošku*, *Obludko*, *Příšerko*, *Hnusítko*, *Hlupáčku*, *Držtičko*, *Hňupíku*, *Zmrdečku*, *Velkej kokůtku*, *Joudíku*, *Padavko*, *Pakošku* (vytvořeno z lexému *pako*), *Prud'ásku* a *Prudínko*. Zdá se tedy, že v komunikaci v partnerském vztahu máme určité bariéry, které nám brání pro člověka, kterého milujeme, použít plnou podobu nadávky.

Když nás partner zlobí, když mu něco nejde, je nešikovný, něco neumí či nedělá podle našich představ, umožňuje nám jazyk i tento emocionální stav vyjádřit. I v tomto případě však negativní emoce zjemňujeme deminutivními sufixy. Agaponyma, která explicitně vyjadřují zlobivost, jsme zaznamenali v podobě *Zlobidlo*, *Zlobitko*, *Zlobivče*,

Zlobříku a *Zlobíku*. Partnerova nešikovnost se skrývá za pojmenováními *Truhlíku*, *Truhlítko*, *Truhličku* a *Truhličko*.

Podobně máme možnost vyjádřit i pocity škodolibosti či zlomyslnosti, např. v případech agaponym *Pajdo*, *Kokto*, *Almaro*, *Baculko*, *Špekounku*, *Plešoune* či *Prtě*, které zvýrazňují partnerovu negativní vlastnost a jsou jím (na rozdíl od pojmenování uvedených v kapitole 5.9) vnímány negativně.

5.3 Člověk je pohlavní bytost

V lidských vztazích hraje velkou roli fyzický kontakt, který není záležitostí jen soukromou, intimní, ale projevuje se už na veřejnosti. Fyzický kontakt je přítomen i v okamžiku, kdy se poprvé setkáváme s cizí osobou, když po vzájemném představení následuje podání ruky. Přátelé se podle míry známosti mohou zdravít různě intimními gesty, od podání ruky po objetí či polibek. Kontakt s druhou osobou nastává v mnoha životních situacích, aniž bychom si to uvědomovali. Když se nám něco podaří, následuje poplácání po zádech, pohlazení apod. Na ulicích vidáme páry, jak se drží za ruce, vidáme i páry, které se líbají, a stává se, že občas spolu na veřejných místech (byť obvykle ne zaplněných lidmi) dokonce souloží.

V naší kultuře začíná sblížování partnerů jemnými, něžnými a opatrnými doteky, jejichž smyslem je navázat pevný citový vztah a pohlavní styk. Antropologové se dokonce domnívají, že většina našeho snažení ve vztahu spočívá v touze po reprodukci s cílem přivést na svět potomstvo a předat dál své geny, zachovat tak rodovou linii (srov. Morris, 1994, s. 116–119). Na rozdíl od ostatních primátů jsme však pohlavního styku schopni v podstatě kdykoli, a to nejen za účelem rozmnožování, ale i pro své potěšení.

V indoevropských jazycích je běžně citový účinek zobrazován jako fyzický kontakt (Lakoff, 2002, s. 67). Doklady najdeme např. ve vyjádřeních rozchod ho *těžce zasáhl*, její krása mu *vyrasila dech*, jeho poznámka se mě *dotkla*, nevěra *otřásla* jejich vztahem, nemůže od ní *odtrhnout* oči, jejich oči se *setkaly*, láska je *spojuje* apod.

5.3.1 Partner je fyzický kontakt

Velice intimním fyzickým kontaktem mezi partnery je mazlení a tulení. Partneři spolu sdílejí lože a je to vlastně hlavní a mnohdy i jediná chvíle, kdy jsou spolu sami s možností bližšího intimního styku. Pojmenování v této skupině jsou převážně určená ženám, ženy uváděly, že je takto partner oslovuje, protože se rády tulí či mazlí, což může ukazovat na to, že je to spíše „ženská potřeba“.

Od slovesa *mazlit se* jsme zaznamenali třináct vytvořených partnerských pojmenování, což činí z tohoto slovesa jeden z nejproduktivnějších motivantů. Jedná se o agaponyma *Mazlíku*, *Mazlíčku*, *Mazlítko*, *Mazílku*, *Mazle*, *Mazlenko*, *Mazlí*, *Mazlichtivko*, *Mazliňáči*, *Mazliňáčku*, *Mazlinko*, *Mazlinečko* a *Mazlinku*.

Zvláštním případem s obdobným významem jako tulení je *mutláni*. S agaponymem *Mutlátko* jsme se setkali mezi přáteli v Praze a všichni uvedli, že *mutlat* znamená *mazlit*.⁹

Od slovesa *tulit se* jsou utvořena tato agaponyma: *Tulítko*, *Tuliteli*, *Tuleni*, *Tuleňku*, *Tulíku*, *Tulinko* a *Tulinečko*. Zaznamenali jsme i jedno z mála abstraktních pojmenování, *Přítulnosti*, od kterého bylo dokonce utvořeno další: *Přítulkyňko*.

Zvláštním případem je pojmenování *Chobotničáku*, jehož význam souvisí také s tulením či mazlením. Pojmenování vzniklo přenesením vnější podobnosti: partner měl kolem těla partnerky omotané své končetiny, a tak jejich vzájemně propletené ruce a nohy vypadaly jako chapadla chobotnice.

Další zajímavou skupinou partnerských pojmenování jsou agaponyma *Mucku*, *Mucíku*, *Muckadlo*, *Mucínku*, *Mucko* a *Muckoušku*. Slovník nespisovné češtiny definuje sloveso *muckat se* jako hanlivý výraz pro líbání a objímání (SNČ, 2009, heslo *muckat se*). V Knize apokryfů K. Čapka je výrazu *muckat* užito jako expresivního výrazu pro mazlení. V mluvené řeči jsme toto sloveso zaznamenali u pubescentů, vždy jako vyjádření o třetí osobě ve významu líbání, navíc s lehce hanlivým příznakem: *Ty dva se spolu muckali*. Jeden z respondentů, který uvedl pojmenování *Mucku* a *Muckadlo*, dokonce napsal, že tato jména používají s partnerkou úmyslně, aby parodovali mluvu teenagerů.

Agaponyma s obdobným významem mohou představovat i pojmenování *Pucíku*, *Puclíku* a *Puclinátore*. Jeho význam neznáme, možná vzniklo jen jazykovou hříčkou – nápodobou slovesa *muckat* → *puckat*.

V neposlední řadě jsme shromáždili i několik málo pojmenování, která se vztahují k samotnému pohlavnímu aktu: *Šukno*, *Šukátko*, *Ošoustánku*, *Ušukánku* a *Mrdánku*. Všechna tato agaponyma jsou určena ženám a jsou vytvořena od vulgárních podob slovesa *milovat se*, a to *šukat*, *šoustat* a *mrdat*.

Jako poslední příspěvek do skupiny partnerských jmen souvisejících s fyzickým kontaktem jsme se rozhodli zařadit deminutivní pojmenování odvozená ze sloves *chumlat se* a *muchlat*. Se slovesem *chumlat se* souvisí pojmenování *Chumláčku*, *Chumlátko*, *Zachumláčku*, *Zachumlátko*, *Chumličku* a *Chumlinko* a se slovesem *muchlat* souvisí agaponymum *Muchlátko*. Tato pojmenování sice nevyjadřují explicitně fyzický dotyk, ale myslíme, že s výše uvedenými výrazy je spojuje konotace blízkosti a

⁹ Sloveso *mutlati* uvádí ESC ve významu (bez zubů) žvýkati. SNČ ani Slovník neologismů ho neuvádějí.

vyjádření intimity. Možná i to je jeden z důvodů, proč všechna výše popsaná pojmenování jsou určena ženám.

5.3.2 Člověk je objekt sexuální touhy, partner je část lidského těla

Téměř všechna pojmenování související s lidským tělem, která jsme shromáždili, představují buď části lidského těla, které nás u druhého pohlaví obvykle (na první pohled) zaujmou a které bychom zároveň mohli nazvat i sexuálními znaky (u ženy se jedná o oči, ústa, prsa a hýždě, u muže oči a hýždě), nebo se jedná přímo o primární pohlavní znaky, které zase ukazují na přímou souvislost s pohlavním stykem. Všechna tato pojmenování navíc představují i významné erotogenní zóny.

Většina partnerských pojmenování popsaných níže je určena ženám. Obvykle respektují pohlavní odlišnosti, např. *Prcinko* je označení pro ženu, nikoli pro muže. Přesto jsme zaznamenali i několik pojmenování, která rozdílné pohlavní znaky nerespektují. Jedná se o pojmenování *Prcíku*, které označuje muže, a o pojmenování *Pindíku*, které označuje ženu (partnerce se ale toto jméno nelíbilo a po nějaké době ho její partner přestal užívat).

5.3.2.1 Partner jsou ústa

Ústy projevujeme svoji náklonnost a lásku k druhé osobě, ať už verbálně, pomocí slov, nebo fyzicky, prostřednictvím např. polibku, který vyjadřuje jedno z nejintimnějších sblížení mezi lidmi. Ústa a rty jsou tak i jedním z hlavních erotických znaků: „[...] při pohlavním vzrušení se [...] rty naplní krví, čímž se zvětší a zčervenají. Aby tento efekt (ženy) ještě zesílily, od starého Egypta až po moderní dobu si mnoho samiček natírá rty na červeno“ (Morris, 1994, s. 124).

Mezi pojmenováními, která jsme sesbírali, se objevila výhradně pojmenování utvořená z hovorového výrazu pro ústa, *pusa*: *Puso*, *Pusi*, *Pusini*, *Pusino*, *Pusíku*, *Pusítka*, *Pusko*, *Pusinko*, *Pusenko* a *Pusáčku*.

5.3.2.2 Partner je ucho

Také lidské ucho představuje jednu z hlavních erotogenních zón člověka. Jedna respondentka přímo uvedla, že pojmenování *Ouško* používá právě proto, že se partnerovi líbí laskání této části.

Mezi další agaponyma patří pojmenování *Ucho* a *Oušínko*.

5.3.2.3 Partner je pupek

Pupek představuje další erotogenní zónu, obvykle skrytou. Přeneseně ale pupek označuje i břicho nebo „silnější“ bříško. Pokud respondenti uvedli pojmenování vytvořená od lexému pupek s vysvětlením, že se jedná o označení pro břicho (např. ve smyslu, že partner je tlustý), uvádíme je v kapitole *Člověk je sám sebou*. Pokud bližší vysvětlení neuvedli, zařadili jsme je do této metaforické oblasti.

Některá pojmenování jsou vytvořena od hovorové podoby pupku, *pupík*; shromáždili jsme dvanáct různých agaponym: *Pupku, Pupíku, Pupi, Pupíšku, Pupí, Pupene, Pupinko, Pupouši, Pupsíku, Pupu, Pupušku a Pupísi*.

5.3.2.4 Partner jsou hýždě a ňadra

Lidské hýždě a u žen ňadra jsou dalšími z částí lidského těla, které nás na opačném pohlaví upoutají. Uvádíme tyto dvě partie dohromady, protože z biologického hlediska k sobě patří, podle Morrise (Morris, 1994, s. 122–123) se oboje vyvinuly hlavně v souvislosti se vzpřímenou chůzí. Mimoto jsou to opět významné erotogenní zóny.

Nalezneme zde jeden z nejproduktivnějších motivantů, kterým je lexém *prdel*, zhrubělý výraz označující zadnici či hýždě. Zaznamenali jsme sedmnáct pojmenování souvisejících s tímto lexémem: *Prdelko, Prdélko, Prdelinko, Prdko, Prd'olo, Prd'ánku, Prde, Prdélečko, Prdelko moje starostlivá, Prdelo, Prdíku, Prdísku, Prd'o, Prd'olínko, Prd'ouši, Prdýlko a Ty moje prdelko růžovoučká*.

Nejrozšířenějším pojmenováním je agaponym *Prdelko*, které jsme v dotazníkovém průzkumu zaznamenali u patnácti respondentů, vždy jako označení pro ženu. Slovník nespisovné češtiny uvádí u pojmu *prdelko*, že se používá „někdy jako oslovení, např. děti“ (SNČ, 2009, heslo *prdelka*). V mluveném projevu jsme se však s tímto označením setkali i jako s pojmenováním atraktivní ženy (*Viděl jsi tu prdelku?*) V internetových diskusích je však pojmenování *Prdelko* uváděno ženami i jako pojmenování pro muže.

Mezi agaponyma související s hýžděmi patří i několik pojmenování ovlivněných nářečnými zvyklostmi. Zaznamenali jsme sedm agaponym vytvořených z lexému *dupa*, což je ostravský výraz pro *prdelku* přejatý z polštiny: *Dupí, Dupi, Dupinko, Dupino, Dupko, Ďupko a Dupko moje*. – uvádí SNČ: „zadek, jak ve smyslu říť, tak hýždě, častěji v ostravské mluvě“.

Mnohem menší počet partnerských pojmenování je spojených se ženskými nadry. Jedná se o agaponyma související s vulgárním výrazem pro prsa, nadra – *kozy*: *Kozičko* a *Kůzlátko*. V případech *Miss kozičko* a *Miss kůzlátko* došlo k metonymickému posunu z označení nejkrásnějších prsou, jaké kdy jeden respondent viděl, na označení partnerky.

5.3.2.5 Partner je pohlavní ústrojí

V neposlední řadě jsme zaznamenali i několik agaponym odvozených od pojmenování pohlavních orgánů. Nedomníváme se, že partneri používají tato pojmenování běžně, někteří to ostatně v dotazníku i potvrdili, ale spíše v intimních chvílích souvisejících s pohlavním stykem.

Většina těchto jmen je určená ženám. Může to být proto, že jsou ženy stydlivější v používání takových jmen, případně proto, že nebyly ochotné se o takto soukromá pojmenování podělit. Sexuální oblast navíc představuje velice intimní záležitost obou partnerů, a proto nelze předpokládat, že by se lidé, byť anonymně, otevřeně svěřovali s podobnými druhy pojmenování.

Mezi označeními pro dámské přirození najdeme hlavně pojmenování odvozená od vulgárních výrazů *prcina*, *pipina*, *piča* a *kunda*. Všechna tato pojmenování jsou ale zdobňovaná: *Prcinko*, *Prcíku*, *Prcino*, *Prcko*, *Pipi*, *Pipinko*, *Pičičí* a *Kund'átko*. Jak jsme uvedli výše, jen pojmenování *Prcíku* označuje muže. S ženským pohlavním ústrojím souvisí i pojmenování *Šterbinko* a *Pošťeváčku*.

Pojmenování *Broskvátko* vzniklo na základě vnější podobnosti tvaru, vzhledu a barvy dámského přirození s tímto ovocem a pojmenování *Holátko* bylo vytvořeno podle příjemného pocitu z hladce oholeného dámského přirození zažívaného během orálního sexu, jak se nestyděl uvést jeden z respondentů.

Pouze tři agaponyma označují mužské pohlavní ústrojí. Jedná se o pojmenování *Rohličku*, *Párečku* a *Pindíku*, přičemž posledně jmenované označuje ženu, nikoli muže jako předchozí dvě (viz výše).

5.3.2.6 Partner je aktér pohlavního styku

Pro úplnost uvádíme na závěr drobnou skupinu pojmenování, která pravděpodobně odkazují k určitým vlastnostem partnerů při pohlavním styku, jako např. k vášni v případě pojmenování *Divochu*, jediného pojmenování pro muže, a *Divoško*, apod. v případech *Couřičko*, *Domino*, *Děvko* a *Chlípnice*.

5.4 Člověk je součástí přírodní říše

Člověk zcela neodmyslitelně patří do přírodní říše, přírodě vděčí za svou existenci. Bez rostlin, zvířat, slunečního svitu apod. by nemohl přežít. Vztahu člověka k přírodě, resp. jeho nadřazenost či podřízenost vůči ní se v historických dobách různě měnila. Od antiky, kde byl člověk vnímán jako součást přírody, přes křesťanství, které sice člověku přiřklo důležitější roli než přírodě, ale příroda byla zároveň pro člověka, aby se osvědčil, jaký je, jsme se dostali až k descartovskému subjekt-objektovému rozvrhu světa, ve kterém je příroda označena jako *res extensa*, věc rozprostraněná, nemyslicí, na rozdíl od člověka. Pozdější interpretace této koncepce přispěly k odůvodnění naprosté nadvlády člověka nad přírodou, jejímž smyslem je tu být člověku k užitku (srov. Hogenová, 2005).

V přírodní říši však člověk často hledá inspiraci a podněty pro řešení svých problémů. Například sonar vznikl na základě studia prostorové orientace u delfínů a velryb, pro maximální využití sluneční energie vědci studují vliv barvy listů na jeho schopnost absorbance slunečního záření apod. (srov. Štěpánová, 2010). Přírodní říše poskytuje i bohatou zdrojovou oblast pro výběr pojmenování našich partnerů. Součásti přírodní říše, jak jsou konceptualizovány v partnerských pojmenováních, jsou trojího druhu: zvířata, rostliny a přírodní úkazy.

5.4.1 Partner je zvíře

A. Pajdzińska (Pajdzińska, 2007) ukázala, že jazykový obraz zvířat vychází z antropocentrické povahy jazyka, resp. z opozice vlastní (lidské) – cizí (ne-lidské). Od zvířat, jakožto živočichů člověku nejpodobnějších, je třeba se jasně odlišit, tj. mimo jiné zdůrazněním rozdílů. V české frazeologii je lexém *zvíře* spojován spíše s negativními vlastnostmi a negativními konotacemi (srov. Payneová, 2012), což odpovídá pravděpodobně univerzálnímu mechanismu hodnocení, „tedy že s cizostí se většinou spojují negativně hodnocené elementy“ (Pajdzińska, 2007, s. 43).

Chovat se jako zvíře, jíst jako zvíře, milovat se jako zvířata apod. mají spíše negativní příznak. Oproti tomu označení člověka jako např. *velké zvíře* odkazuje na jeho vlivné postavení. Podobně i na konkrétních příkladech jednotlivých zvířat bychom

zjistili, že je jejich význam rozporuplný, i když stále převládá negativní stránka¹⁰. I v našem životě je vztah ke zvířatům značně ambivalentní. Některá zvířata chováme doma, mnohdy se o ně staráme i lépe než o lidi, některá jíme a některá bez problémů zabíjíme. Je otázka, zda i v případech agaponym *Ty zvíře*, *Zvíře*, *Žvíže* a *Zvířátko* cítí respondenti negativní konotace, nebo jsou naopak obecné vlastnosti některých zvířat (divokost, dravost apod.) považovány u partnera za žádoucí.

K expresivnímu označení sexuálně výkonného muže jako *samce* (srov. SNČ, 2006, heslo *samec*) má pravděpodobně vztah pojmenování *Samečku*.

Pro přehlednost jsme se rozhodli rozdělit pojmenování spjatá se zvířaty do skupin podle živočišných tříd. Jako první však uvádíme skupinu mláďat.

5.4.1.1 Partner je mláďe

Mláďata, podobně jako např. děti, vyžadují obvykle péči, neumí se o sebe příliš postarat sama, je třeba jim pomoci. Obvykle jsou krásná a vzbuzují pozitivní emoce, které mohou být vyjádřeny deminutivními sufixy.

Pojmenování spjatá s mláďaty jsou volena především pro ženy: *Káčátko*, *Kůzlátko*, *Kuřátko*, *Myšátko*, *Krysátko*, *Jehňátko*, *Telátko*, *Hříbátko* a *Medvíďátko*. Pojmenování *Kolouchu*, *Koloušku*, *Štěně* a *Štěňátko* jsme zaznamenali jako mužská a pojmenování *Kotě*, *Koťátko*, *Koťátenko* a *Koťásku* pro obě pohlaví.

Jak je vidět, jedná se o mláďata výhradně z české přírody a zejména o mláďata zvířat domácích. S výjimkou pojmenování *Kolouchu* a *Kotě*, která se používají i jako expresivní označení pro ženu, se jedná výhradně o deminutiva původně nezdobněných výrazů (*káče*, *jehně* apod.). V případech *Myšátko* a *Krysátko* jsou deminutivní sufixy využity k vytvoření pojmenování mláďat, pro která jinak označení nemáme.

5.4.1.2 Partner je savec

Třída savců představuje největší zdrojovou oblast. Většina partnerských pojmenování navíc pochází z řádu šelem, kterému jsme se proto rozhodli věnovat samostatnou kapitolu.

Zajímavé je, že velká skupina partnerských pojmenování je spojena s hlodavci, hlavně myšmi, a dokonce i s krysami: *Myšo*, *Myško*, *Myšičko*, *Myšáku*, *Myšáčku*, *Myšo*, *Myší*, *Myšine*, *Myšury*, *Myšánku* a *Krysičko*. Myš i krysa představují hlodavce, které

¹⁰ Např. jazykový obraz vlka podrobně analyzovala v diplomové práci Frazémy v norštině a v češtině – srovnání z hlediska kognitivní lingvistiky M. Payneová (Payneová, 2012).

obvykle jako domácí mazlíčky nechováme, v domácnosti si je nepřejeme, líčíme na ně pasti apod. Ve frazeologii jsou prototypické příznaky myši i krysy hlavně negativní: *chudý jako kostelní myš*, *mokrý jako myš*, *bylo jich tam jako myši*, *koukat jako vyoraná myš* (nechápat, hloupě), být *plachý jako myš*, je to taková *šedá myš*, *chovat se jako krysa* (zbaběle), *být kancelářská myš / krysa* (být bezvýznamný úředník) apod. (srov. Mrhačová, 2000, heslo *myš*). Na druhé straně může myš označovat člověka hbitého, mrštného či rychlého a stala se i předlohou úspěšných pohádkových postav, jako jsou Jerry a Mickey Mouse.

Naopak roztomilými a zároveň i exotickými domácími „hlodavčími“ mazlíčky, které rádi chováme a kteří také pronikli mezi partnerská pojmenování, jsou morčata a činčily. Jejich počet však není tak velký jako v případě myši, zaznamenali jsme jen tři pojmenování: *Činčilo*, *Činči* a *Činče*. Je s nimi spojeno i pojmenování *Kvíčku*, odvozené od zvuku, *kvíkání*, který morčata vydávají a který oba partneři napodobují. Nezvyklé pojmenování *Glůvče* je prý odvozeno od výrazu pro myš „v nějakém jižním jazyce“, bohužel se nám ale nepodařilo zjistit, o jaký jazyk se jedná.

Mezi dalšími příklady najdeme opozici zvířat domácích a divokých. Partnerská pojmenování *Kozičko*, *Kozo milovaná*, *Kozle*, *Bejku*, *Ovečko*, *Oslíku*, *Králíčku*, *Klisničko* a *Hřebečku* jsou spojená s domácími zvířaty, pojmenování *Zajíčku*, *Ušáčku*, *Zaječí psouku*, *Liščí*, *Lištičko*, *Lišáku*, *Ježku*, *Sysle*, *Krtečku*, *Lasičko*¹¹, *Jezevečku*, *Kanečku*, *Srnínko*, *Laňko*, *Laněčko nádherná* a *Veverko* jsou zvířata divoká.

Některá, ne-li všechna z výše uvedených pojmenování v sobě obsahují různé konotace. Např. pojmenování *Kozo* je i hanlivý výraz pro ženu, *Srnínko* či *Laňko* může odkazovat k velkým očím, ladnému běhu či štíhlým nohám, *Klisničko*, *Bejku*, *Kanečku* a *Hřebečku* k sexuální výkonnosti apod. Přesnou motivaci výše popsaných jmen bohužel neznáme, ale někteří respondenti v dotazníku uváděli, že mají rádi zvířata a pojmenovávají partnera po různých zvířatech bez nějakého hlubšího významu. Jiní napsali, že mají rádi např. kočky a volí různá jména související s kočkami také bez dalšího významu.

Zvířat cizokrajných jsme mezi savci zaznamenali mnohem méně. Nejpočetnější skupinu tvoří pojmenování spojená s opicemi: *Opičko*, *Opičáku*, *Opico*, *Vopičko*, *Gorilo*, *Gorilko* a *Bube*, což je pojmenování, které vzniklo zkrácením jistého druhu opice.

¹¹ Lasička a jezevec patří z pohledu biologie do řádu šelem. Nevyjadřují ale významy, které s tímto řádem spojujeme (viz dále). Jsou to hlavně lesní zvířata z českého prostředí, proto jsme je zařadili do této oblasti, nikoli mezi šelmy.

O jaký druh se jedná, bohužel nevíme, ale v úvahu přichází např. šimpanz *bonobo*. Byť je opice pro nás exotické zvíře, vyskytuje se v mnoha frazémeh (srov. např. Mrhačová – Jandová, 2000; Slovník české frazeologie a idiomatiky) a výše uvedená pojmenování mohou konotovat nebo odkazovat, byť to respondenti explicitně neuvedli, k obrazu opice, jak ji známe z frazeologie. Oproti tomu u agaponym *Sobíku*, *Bizone*, *Ježuro*, *Ježurko* a *Mufí* (muflon) předpokládáme spíše nějakou specifickou situaci, která tato pojmenování motivovala, i když ji respondenti bohužel neuvedli.

5.4.1.2.1 Partner je šelma

Šelmy představují na jedné straně symboly spíše síly, moci, statečnosti, neohroženosti, dravosti, divokosti a určité nebezpečné přitažlivosti, vyvolávají tedy i bázeň a strach (*lev*, *medvěd*, *vlk*, *tygr*), na straně druhé máme šelmy symbolizující více domov, věrnost, přítulnost atd. (*kočka*, *pes*), šelmy, které jsou domácími mazlíčky.

Agaponymum *Šelmičko* je jediné hyperonymum, které jsme zaznamenali.

Partner je vlk

I v pojetí vlka najdeme v českém jazyce ambivalentnost. Pojmenování člověka (mořský) *vlk* odkazuje na jeho zkušenost a odvalu, ale v křesťanské symbolice představuje vlk zlo a přetvářku (*vlk v rouše beránčím*), vlka se odpradávná lidé báli, spojení *hladový jako vlk*, *člověk člověku vlkem* a mnohá další ukazují na negativní pojetí¹². I přesto proniklo toto zvíře mezi partnerská pojmenování, a to v podobě *Vlku*, *Vlčku* a *Vlčice*.

Partner je medvěd

Výraz *medvěd* zahrnuje prototypické příznaky síly, nebezpečí, hladu, lačnosti, lenosti, zahálčivosti a nemotornosti (srov. Mrhačová – Jandová, 2000, s. 17). Na druhé straně se však medvídek (např. plyšový) stal oblíbenou dětskou hračkou, tedy něčím, co jsme měli v dětství rádi, s čím jsme si hráli apod.

O této dvojpólnosti svědčí i výroky některých pisatelek na internetových fórech, např. že by jejich partner nesnesl, kdyby mu říkaly např. *Méd'o* nebo *Medvídku* právě pro asociaci s medvídkem jako dětskou hračkou. Mnoha mužům to však nevadí (nebo si tuto asociaci neuvědomují), a tak jsme mohli shromáždit agaponyma *Medvěde*,

¹² Podrobně se jazykovým obrazem vlka zabývala Payneová (Payneová, 2012).

Medvídku, Medvídku můj, Medvědíku, Méd'ó, Med'ko, Mišo, Miši a Medvíííí. Jen dvě jsme zaznamenali jako ženská: *Medvědice* a *Paní Medvídková*.

V neposlední řadě jsou některá pojmenování vztahující se k medvědovi odvozena i od křestních jmen, zejména od jména Michal.

Partner je tygr / lev

Tygr a lev jsou jediné exotické šelmy, které spojujeme s partnerem. K jejich typickým znakům patří síla, divokost a zuřivost (*zuřit jako lev / tygr*). Lev je navíc i symbolem moci, je *králem zvířat*. Domníváme se, že agaponyma *Ty tygře* a *Tygríku* obsahují konotace divokosti vztažené k pohlavnímu styku, a agaponyma *Lvičku*, *Lvičenko* a *Lví tatko* konotují spíše sílu a v případě posledního pojmenování i starost o rodinu.

Partner je kočka

Konceptualizace partnera jako kočky představuje v inspiraci zvířecí říši nejčastější metaforu. Několik respondentů výslovně uvedlo, že mají rádi kočky nebo že se jim líbí kočičí povaha, a proto volí různá pojmenování odvozená z kočičí říše. Kočka je typické české domácí zvíře, je přítulná, ráda se mazlí a nechává se hladit, vyžaduje pozornost, na druhé straně je samostatná, když ji rozzlobíme, urazí se nebo uteče. Pojmenování *kočka* je i expresivní výraz pro hezkou ženu a domníváme se, že i mezi kočičí a ženskou povahou lze najít některé podobnosti.

V našem výzkumu jsme zaznamenali pojmenování související s kočkou jako výrazy pro ženu: *Kočko, Kočičko, Kočinko, Koči, Kóčo* a pojmenování související s kocourem jako výrazy pro muže: *Kocoure, Kocóre a Kocourku*. Výjimky představuje přechýlené agaponymum *Kočičáku* a z němčiny přejaté *Katzi*, které je sice utvořené od slova *Katze*, kočka, ale respondentka ho používá ve významu *Kocourku*.

Partnera však nemusíme označovat jen samotným zvířetem. Pojmenování *Mňoukátko, Mňaukynko* a *Mroukátko* jsou odvozena od zvuků, jaké kočky vydávají, resp. od sloves *mňoukat* a *mroukat*, které tyto zvuky popisují.

Pojmenování *Čičo, Čiči, Čičinko* a *Čičátko* mohou být zkrácenými podobami výrazu *kočička*, nebo jsou odvozená od citoslovce *čiči*. Slovo *čiča* navíc představuje další expresivní označení pro ženu.

Početná skupina agaponym byla na partnera přenesena z typických kočičích jmen: *Mourku, Micko, Micinko, Mici, Micánku, Maci, Mací, Macíku, Macičku, Macinko,*

Macinku, Macoune, Macounku a Macourku. Jedna respondentka dokonce uvedla, že poté, co zemřela jejich oblíbená kočka, začal partner používat jména *Julinko* a *Julí*, jak se kočka jmenovala, pro ni.

5.4.1.3 Partner je pes

Pes je podobně jako kočka další typické české domácí zvíře. Představuje symbol věrnosti, ochránce a pomocníka člověka, je hravý, veselý, obvykle poslušný, ale občas i zazlobí nebo provede nějakou nepřístojnost.

Agaponym odvozených z lexému *pes* jsme zaznamenali mnohem méně než agaponym odvozených od lexému *kočka*. Jsou určena výhradně mužům a všechna mají deminutivní podobu: *Pejsku, Pejsiku, Pejsečku, Pejsánku* a *Pejso*. Pojmenování *Čaučáne* a *Čuvačku* jsou dokonce vytvořena od konkrétní rasy, a to rasy čau-čau a čuvač. Oba jsou to hlídací psi oblíbení pro svou pověstnou věrnost, ale zatímco čuvač je společenský, čau-čau je spíš introvertní. Nakonec jsme i v této skupině partnerských pojmenování zaznamenali několik příkladů utvořených od citoslovce *haf*, kterým označujeme psi štěkot. Jedná se o agaponyma *Hafe* a *Hafiku*.

5.4.1.4 Partner je pták

Celkem nepočetnou skupinu partnerských pojmenování představuje metafora partnera jako ptáka. Pták stejně jako láska může *odletět*, na *křídlech* lásky se *vznášíme k oblakům* a můžeme také rychle *spadnout*. Partneři hledají své *hnízdečko* lásky, aby mohli *vylétnout z hnízda* a *založit a vybudovat si své vlastní hnízdo*.

Jediné pojmenování, které se v dotazníku i mezi internetovými příspěvky opakovalo, bylo pojmenování po *křepelce*. Domníváme se, že by to mohlo být proto, že lexém *křepelka* zní „křehce“. A žena je i křehké stvoření, tak proč ji nepojmenovat *Křepelko* a *Křepeličko*. I v této skupině jsme podobně jako v předchozí kapitole zaznamenali méně cizokrajných pojmenování, a to *Kolibříku* a *Kakapo*, což je jeden z nejvzácnějších papoušků. Agaponyma *Vlaštovičko, Labuťko, Sovičko, Holubičko* a *Kačírku* jsou spojena s českým prostředím.

5.4.1.5 Partner je obojživelník

V této skupině jednoznačně převažují pojmenování odvozená od výrazu *žába*. Žába je navíc obecněčeské pojmenování pro mladou, zpravidla nedospělou dívku, s čímž mohou souviset i agaponyma *Žabko, Žabičko, Žabáčku* a *Žabulko*.

5.4.1.6 Partner je plaz

Metafora partnera jako plaza není příliš četná. V naší kultuře ovlivněné ve velké míře křesťanskou symbolikou, kde se objevuje had jako pokušitel, nemají plazi pozitivní konotace. I tak jsme zaznamenali pojmenování *Ještěře* a *Hade*. Naopak konotace mrštnosti a rychlosti můžeme hledat za pojmenováním *Ještěrko*.

Inspiraci cizokrajnými zvířaty ukazují agaponyma *Mambo* a (jedovatý had) *Haterie* (druh plaza žijící na Novém Zélandu) a s vyhynulými plazy známými především pro svou velikost souvisí pojmenování *Dinosauré*.

5.4.1.7 Partner je ryba / vodní živočich

Velice malý počet agaponym souvisí také s vodní říší. Zaznamenali jsme jediné, a to *Rybičko*. Zařazujeme do této skupiny ale i pojmenování *Velrybko*, *Delfinku*, *Chobotničko* a *Tučňáku*, což jsou živočichové žijící ve vodě nebo blízko vody. Všechna tato pojmenování označují cizokrajné živočichy.

Je zajímavé, že ani ve zvířecí frazeologii nenajdeme mnoho frazémů souvisejících s rybami, případně vodními živočichy. Např. Mrhačová – Jandová (2000) uvádějí frazémy spojené jen s pěti rybami (*kapr*, *sardinka*, *štika*, *treska* a *úhoř*). Možná je to proto, že se s vodními živočichy nesetkáváme tak často jako s těmi suchozemskými.

5.4.1.8 Partner je hmyz

Hmyzí říše tvoří další velice oblíbenou zdrojovou oblast pro partnerská pojmenování. Hmyz představuje malé živočichy, je snadné si jich nevšimnout, zašlápnout je apod. a někteří z nich jsou velice krásní, např. slunéčko sedmítečné, lidově zvané beruška.

Agaponyma *Beruško* a *Broučku* patří dokonce mezi nejčastější pojmenování našeho průzkumu. Pojmenování *Beruško* jsme zaznamenali u patnácti respondentů a pouze jako označení ženy. Pojmenování *Broučku* se již objevuje u obou pohlaví, více však převažuje pro pojmenování mužů – poměr mužských a ženských pojmenování je 35 : 12. Společně s pojmenováním *Brouku*, které jsme zaznamenali sedmkrát, je můžeme zařadit mezi další typická partnerská pojmenování.

Je od nich navíc vytvořeno mnoho dalších jmen. Od lexému *brouček* jsou odvozena pojmenování *Broucí, Broučínku, Ty můj broučínku, Broučíne, Broučečku, Bloušku* a *Bloučínku*, v jednom případě dokonce partneři vytvořili kompozitum *Broučkomiláčku*. Od lexému *beruška* jsou vytvořena pojmenování *Beru, Bebu, Bery, Berunko, Berušenko, Beruno* a *Bijuško*, všechna určená ženám. Pojmenování *Berušáku* a *Bijušku* jsou však určená mužům. Jistou příbuznost agaponym *Beruška* a *Brouček* ukazuje kompozitum *Beroučku*, které vzniklo abreviačně-kompozičním procesem, zkrácením a spojením slov *beruška* a *brouček*.

Mezi „hmyzí“ agaponyma patří i pojmenování *Cvrčku, Včeličko, Čmeláčku, Motýlku, Moucho, Kudlanko, Kobylko* (v tomto případě se však může jednat i o koně, resp. kobyly), *Chrouste, Světluško* a *Ty můj noční motýlku*. Kompozitum *Čmelounku* je zkomolením výrazů *čmelák* a *melounek*.

5.4.1.9 Partner je jiné zvíře

Mezi partnerská pojmenování, která nenáleží do žádné z výše uvedených skupin, patří pojmenování *Žížalko* a *Pavouku*. Motivaci prvního agaponyma neznáme, ale pojmenování partnera *Pavouku* souvisí s tím, že muž lapil svoji partnerku do sítě jako pavouk mouchu a už ji nepustil.

5.4.1.10 Partner je mytologické zvíře

Několik partnerských pojmenování se vztahuje i k mytologickým či bájným tvorům. Zejména se jedná o draka, který podobně jako šelmy představuje mj. sílu, udatnost (*bojoval jako drak*), nebezpečí, divokost, zuřivost (*řádil jako drak*) apod. To vše se může skrývat za pojmenováními *Draku, Dráčku* a *Dračice*. Pojmenování *Bazilišku* má pravděpodobně souvislost se specifickými zkušenostmi a zážitky konkrétního partnerského páru.

5.4.1.11 Partner je část zvířete

Pajdzińska uvádí, že protiklad opozice vlastní – cizí, resp. lidský – zvířecí je v polštině vyjádřen i odlišnými názvy pro části těla člověka a zvířete (srov. Pajdzińska, 2007, s. 28). V češtině najdeme příklady této dichotomie také: ústa x tlama / rypák, nos x čenich, ruka / noha x tlapa, packa apod.

Proto nás velice překvapilo, že početnou skupinu partnerských pojmenování představují jména vytvořená metonymicky, posunem z různých částí těla zvířat na

člověka, nejvíce však z výrazu *čumák*. Agaponymum *Čumáčku* dokonce patří mezi deset nejčastějších pojmenování v našem průzkumu, zaznamenali jsme ho u patnácti respondentů a ve dvaceti výskytech, kdy převažuje pojmenování pro muže, a to v poměru 13 : 7.

Souvisí s ním i několik dalších pojmenování: *Čumáku*, *Čume*, *Šumáčku*, *Čumáčinku*, *Čumácičku*, *Čumátko* a *Čumáčku ušatý*. Zařadili bychom k nim i agaponyma *Čumísku*, *Čumínko* a *Čumí*, která ale mohou mít souvislost i s výrazem *čumět*. Od dalšího označení pro „zvířecí nos“, *čenich*, pochází agaponymum *Čeníšku*. Zvláštním pojmenováním je kompozitum *Máčku*, které vzniklo, jak uvedla jedna respondentka, spojením slov *čumáček* a *miláček*. S nozdrami je spojený i výraz *čmuchar* a pojmenování *Čmucharčku* a *Čmucharino*. Se slovesem *kňučet*, které vyjadřuje zvuk, který vydávají spíše zvířata než lidé, souvisí pojmenování *Kňučko*.

S jinými částmi zvířecího těla než s nozdrami souvisí agaponyma *Ocásku* a *Vocase*, což jsou ale i vulgární výrazy pro hloupého člověka. Pojmenování *Tlapičko* a *Žihadýlko* představují jediná pojmenování z této oblasti, která nemůžeme spojit se psem. Jinak všechna výše uvedená pojmenování, resp. pojmový okruh *čenich* – *čumák* – *čmuchar* – *ocas* – *tlapa*, pravděpodobně odkazují k psovi jako jednomu z nejrozšířenějších domácích zvířat.

5.4.2 Partner je rostlina

Jak jsme uvedli v úvodu této kapitoly, do přírodní říše patří i oblast rostlin. Rostliny jsou pro nás něčím méně živým, podřadnějším než zvířata, nejsou nám tak podobné jako zvířata. Pro neužitečné rostliny (z pohledu člověka) byla navíc mnohdy volena jména ze zvířecí říše, např. *vlčí mák* či *psí víno* (srov. Pajdzińska, 2007, s. 29).

Na druhé straně možná právě proto, že se od nás rostliny tolik liší, nepotřebujeme se vůči nim vymezovat v takové míře jako vůči zvířatům (viz výše). Jména květin pronikla např. mezi křestní jména mnohem více než jména zvířat a udržela se dodnes, jmenujme např. křestní jména *Růžena* či *Lily*.

V 19. století se u nás ve velké míře rozvinula květomluva a květina je i symbolem krásy. Říci ženě, že je *krásná* jako *květina* či jako *z růže květ*, je jistě lichotivé. Muži (běžně) darují ženám květiny, květiny si dáváme ostatně i k svátku nebo narozeninám, nosíme je zesnulým na hrob apod. Spojení květiny a lásky, resp. konceptualizace lásky jako květiny je dalším příkladem chápání lásky. Lze *zasadit*

*semínko lásky, láska muže vzkličít, neustále vzkvétá, a to v každém věku, aby neuvadla, musíme o ni pečovat, zalévat ji apod.*¹³

Podobně jako v případě metafory *partner je zvíře*, objevují se i zde nadřazené pojmy, a to *kytka, květina* a *květ*. Na rozdíl od zvířecí říše jsme však nezaznamenali žádné partnerské pojmenování v tomto základním tvaru. Všechna agaponyma jsou zdrobněliny: *Kytičko, Květinko, Kvítku, Kvítečku, Kvítečko, Kvítku medový* a *Polní kvítku* a jsou určena ženám.

Několik pojmenování představuje i jednotlivé druhy květin: *Kopretino, Kopretinko, Růžičko, Sedmikrásko, Pampeliško, Pampeliško překrásná* a *Podléško*. Jedná se výhradně o květiny domácí, nikoli exotické. Do říše bylin patří pojmenování *Bylinko* a *Rozmarýnko* a spíše mezi luční rostliny bychom zařadili agaponyma *Travičko, Šťovíku* a *Jetýlku*. V neposlední řadě můžeme rozlišit i pojmenování vztahující se k částem rostliny, a to k plodu: *Bobulko* a *Bobuláku* a k listu: *Lístěčku můj zelený*.

Mezi „rostlinná“ pojmenování jsme se rozhodli zařadit i houby, protože také rostou ze země, sbíráme je, trháme apod. Vedle nadřazeného pojmu *Houbičko* máme doložena i agaponyma, která se inspirovala konkrétními druhy hub: *Hříbku, Hříbečku, Muchomůrko* a *Muchomůrko královská*.

5.4.3 Partner je vesmírný úkaz

Celá přírodní říše je součástí říše vesmírné. Nekonečný vesmír je inspirací i pro několik partnerských pojmenování spojených především se sluncem. Slunce je dárcem života, bez něho by nebyl život možný. Podle jazykového, nikoli vědeckého obrazu světa je slunce usměvavé a radostné a i náš partner se na nás může smát jako sluníčko. Když svítí slunce, jeho teplo nás hřeje, stejně jako nás může hřát partnerská láska. A tak jako slunce rozjasňuje oblohu, i např. pohled na našeho partnera nám může rozjasnit den.

Partnerská pojmenování spojená se sluncem jsou *Slunce, Slunce moje, Sluneční svíte, Sluněnko, Sluněno, Sluni, Sluníku, Sluňátko, Sluníčko, Sluníško* a *Sluníčko voňavé*. Slunce je navíc poslem světla, jak jsme uvedli výše, dokáže rozjasnit svět, možná podobně jako žena, která byla nazvána *Světlo mého žití*.

¹³ Že jsou květinám přisuzovány spíše pozitivní rysy, ukazuje na příkladu polštiny např. Piekarczyk (Piekarczyk, 2007).

Opakem světla je tma a noc. Jak ukázal např. Tokarski (Tokarski, 2007), má noc a tma, spojená obvykle s černou barvou, spíše negativní konotace. V partnerském vztahu však může noc a tma představovat romantickou chvíli, chvíli, kdy jsou partneři po namáhavém dni zase spolu, leží v posteli, usínají atd. Někteří respondenti, kteří používají pojmenování *Hvězdičko*, *Měsíčku* a *Večernice*, přímo uvedli, že vznikla před spaním. S noční oblohou souvisí ještě pojmenování *Jitřenko* a *Komet*.

Pojmenování *Vločko* se vztahuje k přírodnímu úkazu sněžení.

5.5 Člověk potřebuje živiny

Jídlo, resp. příjem potravy, je nezbytnou součástí lidského života. Bez jídla bychom zahynuli. V naší kultuře je jídlo zároveň něco, co je běžné, čeho máme dostatek a čeho si možná až tak úplně nevážíme. Můžeme jíst každý den, můžeme jíst dostatečně a nedojedené zbytky můžeme vyhodit. Možná i proto nás pojmenování spojená s jídlem mohou napadat velice rychle, aniž by jejich použití mělo nějaký hlubší význam. V dotazníku to ostatně několik respondentů (podobně jako v případě pojmenování souvisejících se zvířecí říší) uvedlo.

Jídlo má navíc i silné sexuální konotace, ne nadarmo se říká, že *láska prochází žaludkem*. Jak ukázal Lakoff (Lakoff, 2006, s. 395), běžnou metaforou pro vyjádření a chápání sexuálního chtíče je hlad a předmětem tohoto chtíče je jídlo. Lakoff (tamtéž) uvádí např. tyto metafory: *je k sežrání, úplně kvůli ní slintal, vypadáš sladce* či *hladovím po tvém doteku*. K tomu můžeme doplnit např. výrazy *celou tě sním, to je ale buchta, žízním po tobě* apod. Právě za takto metaforicky vyjádřenou sexuální touhou se může skrývat i jeden z důvodů, proč partneri volí jako zdrojovou oblast agaponym právě *jídlo*.

5.5.1 Partner je jídlo

Při výběru pojmenování pro partnera z oblasti jídel se inspirujeme celou řadou pokrmů. Největší skupinu představují sladké pochutiny. V české frazeologii je sladká chuť typizovaná především pomocí cukru a medu (srov. Vaňková a kol., 2005, s.159). *Sladce chutná polibek*, když se dva mají rádi, *cukrují spolu*, vedou *medové řeči*, o oztomilém člověku můžeme říci, že *je sladký* apod.

Explicitní vyjádření sladkosti se objevuje v pojmenováních *Slad'oušku*, *Slad'ouško* a *Slad'ounko*, cukr a med jsou motivanty pro pojmenování *Cukroušku*, *Medíku*, *Medouši* a *Medulko*. Pojmenování *Šugr* má původ v angličtině, a i když se překládá jako *miláček*, doslovně znamená *cukr*. Do zdrojové oblasti *sladké pečivo* patří pojmenování *Koblížku*, *Koblížinko*, *Koblížinečko*, *Koláčku*, *Perníčku*, *Piškote*, *Piškotku*, *Buchto*, *Buchtičko* a *Štrůdlíku*. Mezi *cukrovinkami* mají původ pojmenování *Dortíku*, *Dortičku*, *Bonbonku*, *Sušenko*, *Lízátka*, *Pralinko mámivá*, *Laskonko* a *Čoky* (čokoláda).

O něco menší skupinu představují agaponyma spojená se zdrojovou oblastí *ovoce* a *zelenina*. Partnerská pojmenování inspirovaná ovocem jsme zaznamenali jen

jako určená ženám a jedná se o pojmenování *Jahůdko*, *Třešničko*, *Borůvko* a *Broskvičko*. Mezi pojmenováními spojenými se zeleninou najdeme i pojmenování určená mužům, jedná se o poslední dvě: *Cibulko*, *Mrkvičko*, *Papričko*, *Hlávko*, *Kedlubínko*, *Brambůrko* a *Brambůrku*.

Jiné pokrmy jsou obsaženy v pojmenováních *Ančovičko*, *Pepermintíku*, *Knedlíčku*, *Lupínku*, *Oříšku*, *Chmeličku*, *Bramboráčku*, *Pane chlebičku* a *Jitrničko*. Rozhodli jsme se sem zařadit i pojmenování *Krocánku*, protože ho respondentka uvedla mezi jinými jídly. Pravděpodobně tedy odkazuje ke krocánovi uvařenému, ne živému.

Zajímavé je, že jsme nezaznamenali žádná pojmenování související s vodou, resp. s tekutinami.

5.6 Člověk zakládá rodinu

Rodina je základní společenská jednotka ve většině kultur, ať už se jedná o velkorodinu, kde žije pohromadě několik generací třeba i včetně služebnictva, nebo o rodinu menší. Pro naši kulturu je typická rodina párová. Pár si obvykle zařizuje bydlení nezávislé na rodičích a obvykle i sám vychovává děti. Z rodiny jakožto primární socializační jednotky také vyplývají základní společenské role – role rodiče, matky, otce, babičky, dědečka, syna, dcery a dalších. V průběhu života se samozřejmě role mění a vyvíjejí a je na nás, jak se s nimi vyrovnáváme.

Rodičovství a prarodičovství jsou obvykle vyústěním partnerství nebo manželství a jsou neodmyslitelně spjatá s výchovou dětí. Jak se ukázalo, všechny tyto okruhy jsou zdrojovými oblastmi pro pojmenování partnerů.

5.6.1 Partner je dítě

Když se narodí dítě (miminko), je malé, nesamostatné, potřebuje někoho, kdo se o něj postará (a ten „někdo“ by to měl dělat rád a s láskou). Dítě je nevinné, neznalé světa, neznalé toho, co ho čeká. Dětský svět je (nebo by alespoň měl být) bezstarostný a hravý, je ne-dospělý. Výraz *nechovej se dětinsky* vyjadřuje naivitu dětského světa, spojení *nechovej se jako dítě*, (už) *nejsi dítě*, *konečně jsi dospěl* či *vyvádí jako mimino* ukazují, že jako dospělí si jisté chování na rozdíl od dětí dovolit nemůžeme, že se od nás očekává jiné, obvykle především racionální.

Partnerská pojmenování vztahující se k lexému *dítě* jsme nezaznamenali žádná, ale expresivní označení dítěte se skrývá za pojmenováním *Mrně*. Více partnerských pojmenování se však vztahuje k lexému *mimino*: *Mimi*, *Mimisku* a *Miminko*. Poslední jmenované je určené pro muže s odůvodněním, že *i v dospělém chlapovi je schované malé dítě*. Vliv angličtiny se ukazuje v pojmenováních *Bejby* a *Bejbísku* a do této skupiny agaponym pronikla dokonce i italština, a to v pojmenování *Bambino*. Pojmenování *Holčičko* a *Chlapečku* používá jeden pár s odůvodněním, že to *zní nevinně*.

Celkem početnou skupinu představují pojmenování spojená s lexémem *bob* / *bobek*. Jedná se o agaponyma *Bobku*, *Bobánku*, *Bobíšku*, *Bobane*, *Bobe*, *Bobečku*, *Bobí*, *Bobinko*, *Bobino*, *Bobísku*, *Bobíšátko* a *Bobíšku*. Slovník spisovné češtiny (SSČ, 2004, heslo *bobek*) uvádí, že *bobek* je expresivní výraz pro malé dítě. Podobně i ve Slovníku nespisovné češtiny (SNČ, 2006, heslo *bobánek*) se dočteme, že *bobánek* může být

označení malého dítěte. Přesnou motivaci výše uvedených pojmenování samozřejmě neznáme, mohla je ovlivnit i slavná králičí dvojice *Bob* a *Bobek*.

Do oblasti *partner je dítě* jsme se rozhodli zařadit i partnerská pojmenování bez lexikálního významu, která podle nás mají vztah k dětské mluvě. Jedná se o agaponyma *Ťuťáne*, *Ťuťáno*, *Nuníku*, *Ňuňánku*, *Ňuňě*, *Ňuni*, *Ňuňo*, *Nunínko*, *Nunýne*, *Ňuůůňoo*, *Ťuťu*, *Ťufíku*, *Ďufíku*, *Tutínku*, *Ťutínku* a *Ťuhu*. V těchto pojmenováních dochází především k opakování měkkých konzontanů *t'* a *ň*, které mohou svou měkkostí evokovat něžnost. Tato pojmenování mohou souviset i s citoslovci *tuťutu* či *ňuňuňu*. Nevíme, zda se v mluvě rodičů na dítě vyskytují, ale domníváme se, že v českém kulturním povědomí tato citoslovce fungují jako příklady mluvení na dítě, ať už jsou vnímána pozitivně, nebo negativně.

Další relativně obsáhlou skupinu podobných výrazů představují pojmenování *Mufe*, *Mufíku*, *Mufí*, *Muffí*, *Muffínko*, *Mufínku*, *Bufíku*, *Pufe*, *Pufíku* a *Pufíčku*. Mezi těmito agaponymy dochází ke spojování bilabiálních konzontanů *b*, *p* a *m* s labiodentálním *f*, které dokonce někteří respondenti zdvojili. V pojmenováních *Ňufe*, *Ňufo*, *Ňufáčku*, *Ňufí*, *Ňufí*, *Ňufínko*, *Ňufísku*, *Ňufíku*, *Ňufínku*, *Ňufínku*, *Ňufíno*, *Ňufko* a *Fufe* zase dochází hlavně ke spojení konzontanů *ň* a *f*. Motivaci těchto agaponym neznáme.

Pojmenování *Ňuf* mj. označuje postavu z pohádkového seriálu *Muminci*, který vznikl podle předlohy Tove Janssonové. Zda však tato postava opravdu inspirovala výše uvedená pojmenování, nevíme.

Podobně i jména *Muf* a *Puf* najdeme v pohádkách. Jména *Muf* a *Puf* pochází z československého seriálu o dvou kocourech a mohla motivovat některá z výše uvedených pojmenování. Postava *Mufa supermufa* se objevila i v pořadu *Studio kamarád* (viz níže), ale opět nemůžeme s jistotou říci, že tyto postavy mají vztah k početné skupině partnerských pojmenování vytvořených od slova *muf*.

Někteří respondenti navíc napsali v pojmenováních *dvojitě f*, což je zvláštní a na výše zmíněné postavy to pravděpodobně neukazuje. S výrazem *muf* jsme se setkali i v mluvené řeči, kde fungoval jako citoslovce. Z výše uvedených důvodů a pro podobnou hláskovou stavbu, která může vyjadřovat něžnost a podobné pocity, aniž bychom je chtěli vyjádřit „skutečnými“ slovy, jsme se rozhodli zařadit pojmenování spojená s výrazy *muf* a *puf* do oblasti *Partner je dítě*.

5.6.2 Partner je manžel

Oficiálnímu vstupu páru do manželství předchází obvykle žádost o ruku, zasnoubení, čímž pár oznamuje své rozhodnutí vzít se. Tento záměr reflektují partnerská pojmenování *Snoubenče* a *Ženo moje takřka vlastní*. Vlastní manželský stav je pak zachycen v agaponymech *Manžo*, *Manžeů* a *Choti* a v hodně expresivních výrazech *Stará* a *Starouši*, které navíc mohou vyjadřovat i (značnou) délku manželství. Partnerský vztah, až už manželský, nebo nemanželský, a důležitost partnerky pro partnera vyjadřuje pojmenování *Ty moje životní partnerko*.

Mezi „manželská“ pojmenování jsme se rozhodli zařadit i pojmenování související s lexémy *muž* a *žena*. Oficiální formule, kterou pronáší oddávající, zní *prohlašuji vás za muže a ženu*, když řekneme o někom *můj muž / moje žena*, myslíme manžela / manželku a i expresivní výrazy *mužiček* a *ženuška* odkazují k manželskému statusu. I když samozřejmě nevíme, zda partneři, kteří používají pojmenování *Muži*, *Mužičku*, *Muži můj*, *Ženo*, *Ženuško*, *Ženo moje*, *Moje ženo milovaná* a *Ty moje ženuško* jsou skutečně ve stavu manželském, pro konotace spojené s manželstvím, která tato pojmenování mají, je uvádíme právě zde.

5.6.3 Partner je rodič, prarodič

Jak jsme již uvedli výše, objevují se mezi partnerskými pojmenováními i taková, která reflektují sociální status rodiče nebo prarodiče. Jedná se tedy o pojmenování spojená s lexémy *máma*, *táta*, *děd(a)* a *bába*. Označení partnerky jako *máma / bába* jsme zaznamenali v těchto agaponymech: *Mámo*, *Mamko*, *Mamino*, *Maminko*, *Mamčo*, *Maměňko*, *Mamíto*, *Mamoušku*, *Mamuško*, *Babi*, *Babičko*, *Babulko*, *Babulinko* a *Babulečko* a označení partnera jako *táta / děd(a)* jsme zaznamenali v těchto agaponymech: *Táto*, *Taťko*, *Taťuldo*, *Tati*, *Tatínku*, *Tatíne*, *Tatino*, *Tatíto*, *Tatošku*, *Tatoušku*, *Dědo*, *Dědku* a *Dědečku*. Z angličtiny pochází pojmenování *Daddy*, tatínek.

Ve druhé verzi dotazníku jsme zjišťovali stupeň partnerského vztahu, abychom s ním mohli dát do souvislosti právě výše uvedená pojmenování. Všichni respondenti, kteří v tomto dotazníku některá z výše uvedených pojmenování uvedli, jsou manželé a mají děti. V první verzi dotazníku jsme se ale setkali i s odpověďmi, že partneři používají pojmenování *Taťko / Mamko* jako způsob škádlení, buď jako narážku na vyšší věk jednoho z partnerů, nebo jako vyjádření touhy po miminku. Jeden respondent také

vedl, že oslovením své těhotné partnerky *Maminko* jí vyjadřuje jako nastávající mamince hlubokou úctu.

Někteří respondenti navíc považovali za důležité tento typ pojmenování blíže okomentovat. Z jejich odpovědí vyplývá, že důležitou roli při volbě pojmenování partnera *Mamko / Taťko* apod. hraje přítomnost dětí. Jedna skupina respondentů uvedla, že tato pojmenování volí pouze v soukromí, druhá skupina uvedla, že tato pojmenování používají jen před dětmi – nechtějí totiž, aby děti slyšely, že si mezi sebou říkají křestními jmény, a začaly pak své rodiče také oslovovat křestními jmény.

5.7 Člověk je fiktivní postava

Obrazotvornost a představivost či fantazie se vyvíjí v průběhu lidské ontogeneze a jak jsme již uvedli ve čtvrté kapitole, podle teorie konceptuální metafory právě představivost umožňuje člověku myslet, kategorizovat apod. Lidé, kteří tuto schopnost nemají náležitě rozvinutou, např. lidé s Aspergerovým syndromem, pak mají vážné problémy v mezilidské komunikaci a porozumění.

My jsme do této oblasti zahrnuli pojmenování spojená se schopností ztotožnit se s fiktivními postavami. Odvěkým přáním člověka je touha stát se výjimečným, slavným, a když se mu to nepodaří, alespoň se snaží napodobovat slavné osobnosti, které jsou mu vzory. „V dětství si hrajeme na hrdiny a padouchy, toužíme po výjimečných superschopnostech, díky kterým bychom mohli zachraňovat svět, bojovali se zločinem (anebo mu pomáhali), okouzlili dívku svého srdce apod. Dívky se touží stát princeznami s nádhernými šaty, s vlastním zámekem, zahradou a hlavně s nějakým krásným princem. A jak dospíváme a zjišťujeme, že nás nečekají ani superschopnosti, ani královská koruna, utíkáme alespoň do světa knih či filmů, kde se můžeme s našimi hrdiny ztotožnit. Jména inspirovaná fiktivním světem pak přenášíme i do skutečného života, mj. i jako pojmenování pro naše partnery“ (Štěpánová, 2010, s. 45).

Tuto kapitolu jsme rozdělili do pěti částí: *Partner je obecná pohádková postava*, *Partner je animovaná pohádková postava*, *Partner je filmová pohádková postava*, *Partner je filmová / seriálová postava* a *Partner je literární postava*. Jsme si však vědomi toho, že v některých případech je zařazení daného pojmenování sporné. Zjistili jsme např., že mnoho děl, která jsou známá především díky filmovému zpracování, např. *Včelka Mája*, má knižní předlohu. Dále existuje mnoho děl, která jsou slavná jak pro svou literární podobu, tak pro filmovou adaptaci. U těchto děl jsme tedy při rozdělování postupovali podle subjektivního pocitu.

5.7.1 Partner je fiktivní pohádková postava

Jak jsme již uvedli, rozpoznat motivaci pro jednotlivá pojmenování, pokud ji respondenti neuvědli, je obtížné, až nemožné. Ve vztahu k agaponymům z oblasti fiktivních postav mohou některá pojmenování ukazovat např. na podobnost charakterových vlastností fiktivní postavy s jedním z partnerů, ale může se jednat i o pouhou situační motivaci. Jedna respondentka např. uvedla, že partnera oslovuje

Zorro, protože když se spolu dívali na stejnojmenný film, „prostě mu tak řekla“, a pojmenování mu už zůstalo. Jiná respondentka u téhož pojmenování uvedla, že ho používá pro partnera, protože *Zorro* je symbol ochránce. Přes tuto obtížnost však můžeme mezi pojmenováními souvisejícími s fiktivními postavami vysledovat podobné zdrojové oblasti.

Jednoznačně nejpočetnější zdrojovou oblast představují pohádky, a to jak literární, tak filmové, resp. animované. Pojmenování ženy *Princezno* a *Princezničko* a muže *Princi* a *Princátka* tematizují obecně asi nejtypičtější pohádkové postavy. Mohou je spojovat konotace např. krásy (princezny jsou obvykle krásné), nápravy (princezna může mít nějaké špatné vlastnosti, které ale nakonec překoná) a dobrého konce (princezna si najde svého prince). Mezi konkrétními pohádkovými postavami mají původ pojmenování *Zlatovláska* a *Sněhurko*. Pojmenování muže *Vaše Veličenstvo* používá jedna respondentka s ironickým nádechem.

V pohádkách však vystupuje i mnoho bájných bytostí. Nejčastější opozici představuje *čert* a *anděl*, neboli (obvykle) zlo a dobro, což je samozřejmě spojené i s křesťanskou symbolikou. Najdeme ji v pojmenováních *Anděli*, *Andílku*, *Ďáble*, *Ďáblíčku*, *Ďáblíce*, *Ďáblíku* a *Čertíčku*. K ostatním bájným bytostem odkazují pojmenování *Divoženko*, *Rusalko*, *Vílo*, *Krásná vílo*, *Skřítku*, *Čarodějko*, *Obříku* a *Trpajzlíčku*.

Nepohádková, ale mytologickou postava je obsažena v pojmenování *Upírku*.

5.7.1.1 Partner je animovaná pohádková postava

Početnou skupinu agaponym představují pojmenování inspirovaná malými modrými skřítky, Šmouly. Jedná se o pojmenování *Šmoulo*, *Šmoulinko*, *Šmouli*, *Šmouličku* a *Šmů*. Šmoulové se stali známými především díky kreslenému seriálu *Šmoulové*, který byl v České republice vysílán poprvé na konci 80. let. Původ Šmoulů je ale v komiksu, který stvořil belgický kreslíř Pierre Culliford. Na základě obrovské popularity vzniklo i několik celovečerních filmů, poslední byl v České republice uveden v roce 2011 a na letošní rok (2013) se chystá premiéra jeho pokračování, *Šmoulové 2*.

V jednom případě jsme se setkali s pojmenováním *Šmoulo*, kterým partnerka vyjádřila eufemisticky to, že je partner popleta, resp. *moula*. Když partner něco splete, používá jedna partnerka pro hláskovou podobu výrazů *moula* a *šmoula* pojmenování *Šmoulo*.

V 80. letech k nám proniklo několik dalších pohádkových seriálů. Inspiracemi pro partnerská pojmenování se staly *Včelka Mája* a *Bludička*. Z animovaného seriálu *Včelka Mája* pochází partnerská pojmenování *Májo* a *Vilíku* tematizující slavnou pohádkovou dvojici. I tento seriál, který vznikl v Japonsku, má knižní předlohu, a to v díle *Včelka Mája a její příhody* od německého autora Waldemara Bonselse. Z maďarského seriálu *Bludička* pochází pojmenování *Edno*, což je jméno zlé čarodějnice Edny Bedny, která měla podobu televize. Toto pojmenování používá partner pro partnerku jen ve chvíli, kdy je na něho zlá.

Další skupinu agaponym představují pojmenování spojená s kreslenými seriály a filmy z dílny Walta Disneye, které byly v České republice vysílány na začátku 90. let. Obrovskou popularitu si získal seriál *My z Kačerova* neboli *Kačeří příběhy*. Pojmenování *Kulíku* a *Bubíku* odkazují k nezbedným a rošťáckým prasynovcům Strýčka Skrblíka, kteří si však vědí rady v každé situaci a dokážou nejen jemu pomoci s mnoha problémy. Pojmenování *Gumídku* pochází ze seriálu *Gumídci* o medvídcích s hopsinkovou šťávu, které se chce zmocnit několik záporných postav.

Agaponyma *Lumpe*, *Lumpísku* a *Lumpajzi* odkazují k filmu *Slonisko a Medvídek Pú*. Slonisko, v originále *Heffalump*, je vybájené hrozné strašidlo, ze kterého se nakonec vyklube malé, hravé slůně. Film má původní knižní předlohu, kterou je slavná kniha A. A. Milneho *Medvídek Pú*. Respondentka, jež tato pojmenování uvedla, však napsala, že inspirace pochází z výše zmíněného filmu, nikoli z knihy. V jednom z prvních kreslených pohádkových filmů, *Sněhurka a sedm trpaslíků*, vystupoval trpaslík jménem *Šmudla*. Tato postava pravděpodobně inspirovala pojmenování *Šmudlo*, *Šmudlíku*, *Šmudlínko*, *Šmudlíčku* a *Šmudlísku*. Šmudla však expresivně označuje i ušpiněného člověka, takže tato pojmenování mohou mít i konotace umouněnosti či umazanosti.

Z amerického kresleného seriálu *Pišta a Fišta* o dvou myších, které se snaží chytit kocour Fous, pochází, jak uvedla jedna respondentka, pojmenování *Pišto*.

Jedním z moderních seriálů pro děti vysílaných v 10. letech 21. století je anglická *Ovečka Shaun*. Jeho hlavní hrdinka, zvědavá ovečka Pižla, inspirovala pojmenování *Pižlo*.

Zaznamenali jsme jedině agaponymum, které se váže ke kreslené pohádce pro dospělé. Jedná se o pojmenování *Bublo*, což je v seriálu *South Park* jméno postiženého krocana.

5.7.1.2 Partner je filmová pohádková postava

Menší skupinu agaponym představují pojmenování inspirovaná z pohádek filmových. Všechny české pohádky mají literární předlohy, ale domníváme se, že známější jsou spíše jejich verze filmové. Proto je uvádíme zde, nikoli v kapitole *Partner je literární postava*. Za názvem pohádky uvádíme rok její premiéry.

Z pohádky *Hrátky s čertem* (1956), která vznikla podle divadelní pohádkové hry od Jana Drdy, pochází pojmenování *Hříšná nádoba*. Chudý poustevník takto nazval vysloužilého vojáka, který obhajoval touhu princezny Dišperandy uzavřít sňatek, pro což je ochotná upsat se i ďáblu. Pojmenování *Dařbujáne jeden* pochází z pohádky *Dařbuján a Pandrhola* (1959), která vznikla také podle námětu pohádky Jana Drdy. Dařbuján byl chudý havíř, který si vzal za kmotra Smrťáka, za což dostal dar u nemocných lidí poznat, zda je jejich nemoc vyléčitelná, či nikoli. Pojmenování *Dorota Máchalová* pochází z pohádky *S čerty nejsou žerty* (1984), kde byla Dorota Máchalová ztělesněním vypočítavosti a zla a po zásluze skončila v pekle. A partnerka je takto oslovoována pouze ve chvíli, kdy je zlá. I tato pohádka má literární předlohu, tentokrát v díle Boženy Němcové *Čertův švagr*. Z pohádky *Z pekla štěstí* (1999), natočené opět podle textu Jana Drdy, pochází pojmenování *Bucifale*. Bucifal byl trojhlavý drak a partnerka je takto nazývána podle toho, že hodně kouří, resp. že se jí kouří z pusy jako draku Bucifalovi.

Na pomezí klasické pohádky a fantasy se pohybuje britský seriál *Čáryfuk*, ve kterém vystupovala jako společník hlavního hrdiny ropucha *Tačud*. Právě ta se stala motivantem pro agaponym *Tačude*.

Na závěr této kapitoly jsme se rozhodli zařadit pojmenování *Jů*. Jedná se o reakci jedné partnerky ve chvíli, kdy je oslovena *Hele* (míněno jako citoslovce). Pojmenování *Jů* představuje aluzi na plyšové pohádkové postavy *Jů* a *Hele*, které vystupovaly v dětském pořadu *Studio kamarád* (později byl tento pořad několikrát přejmenován a výše uvedené postavy v něm vystupovaly nepravidelně).

5.7.2 Partner je filmová / seriálová postava

Několik partnerských pojmenování se inspirovalo i v „nepohádkové“ oblasti. Na rozdíl od filmových pohádek v případě filmů / seriálů převažuje inspirace zahraničními filmy. Ze série filmů o *Zorrovi*, španělské období Robina Hooda, pochází pojmenování *Zorro*. I tento film má však literární předlohu, a to z pera spisovatele Johnsona

McCulleyho. O významu tohoto pojmenování jsme se zmínili již v úvodu. U pojmenování *Měhňátko* a jeho zkomoleniny *Těhňátko* byla uvedena motivace hraným filmem *Asterix a Obelix v Římě*. Takový film ale neexistuje, hrané filmy jsou *Asterix a Obelix*; *Asterix a Obelix: Mise Kleopatry* a *Asterix a Obelix ve službách jejího veličenstva*. Nicméně předpokládáme, že z některého z této trilogie pojmenování pochází. Knižní předlohu pro tato filmová zpracování představuje série francouzských komiksů, jejichž autorem je René Goscinny a později i Albert Uderzo. Z filmů *Transformers* o autech-robotech, kteří pomáhají chránit zemi, pochází pojmenování *Čmeláčku*. Jedná se o doslovný překlad jména jednoho z hlavních hrdinů, které v originále zní Bumblebee. Toto slovo se partnerce velmi líbilo, a protože český překlad zní čmelák, začal jí partner říkat *Čmeláčku*. Pojmenování *Indy* pochází ze série dobrodružných filmů o archeologovi *Indiana Jonesovi*, které však vznikly podle komiksu, a pojmenování *Laro* pochází z filmů o *Laře Croft*, taktéž archeoložce. Inspirací pro vznik filmů s touto ženskou hrdinkou byla tentokrát počítačová hra.

Inspiraci z české kinematografie najdeme v pojmenováních *Macku*, *Blážo*, *Blaženo* a *Krasavice inteligentní*. První pojmenování pochází z filmu *Zítřka to roztočíme, drahoušku*, ze slavné scény *Tak ty mu říkáš, Macku?*, kde jedna z hlavních hrdinek předstírá, že telefonuje se svým milencem, aby přinutila manžela žárlit. Pojmenování *Blážo* a *Blaženo* se vztahují k trilogii *Slunce, seno...*, kde vystupuje hrdinka Blažena Škopková. Jedná se o oblíbené filmy jednoho partnerského páru, které se navíc odehrávají v Hořticích, což je kousek od místa, kde oba bydlí. Pojmenování *Krasavice inteligentní* pochází z filmu s Vlastou Burianem *To neznáte Hadimršku*.

Zaznamenali jsme i dvě pojmenování, která pochází ze sitcomů. Z českého sitcomu *Ulice* pochází pojmenování *Pepane*, protože partner pije podobně jako tato postava. Ze zahraničních seriálů pochází pojmenování *Bro*, což je zkrácená varianta slova *brother*, bratr. Jedná se o typické oslovení mezi muži hlavně v několika amerických sitcomech, zejména v *How I Met Your Mother* (Jak jsem potkal vaši matku) a *The Big Bang Theory* (Teorie velkého třesku), které sleduje jeden z partnerů. Pojmenování přenesl paradoxně na svoji partnerku, která však uvedla, že se jí toto pojmenování nelíbí.

5.7.3 Partner je literární postava

Poslední skupinu agaponym představují partnerská pojmenování inspirovaná literárními díly. I mezi nimi tvoří největší skupinu pojmenování spojená s pohádkami, a

to pohádkami od českých autorů. Zařadili jsme sem i ta pojmenování, u kterých je těžké rozhodnout, zda se jejich motivace váže k literárnímu dílu, nebo jeho kreslené adaptaci.

Z české proveniencce pochází pojmenování *Modroočko*, *Očko*, *Cipísku*, *Fifinko*, *Budulínku*, *Budulínko*, *Budlo*, *Budlinko*, *Barbucho* a *Míšo*. Podle knížky *Z deníku kocoura Modroočka* Josefa Koláře, ke které se vztahují pojmenování *Modroočko* a *Očko*, byl natočený i pětidílný seriál. Podle večerníčku *O loupežníku Rumcajsovi* Václava Čtvrťka vznikla literární trilogie *Rumcajs*, *Cipísek* a *Manka*, přičemž *Cipísek* je jméno loupežnického synka. Slovník nespisovné češtiny (SNČ, 2009, heslo *cipísek*) uvádí pojmenování *cipísek* také jako obecné označení pro malé dítě. Pravděpodobně na základě jednoho z výše uvedených motivačních zdrojů vzniklo pojmenování *Cipísku*.

Pojmenování *Fifinko* se váže k dětskému komiksu Jaroslava Němečka *Čtyřlístek*. Pojmenování *Budulínko*, *Budlo* a *Budlinko* jsou utvořená od pojmenování *Budulínku*, hrdiny pohádky Boženy Němcové *O Budulínkovi*. Z pohádky Vladislava Vančury *Kubula a Kuba Kubikula*, na jejíž námět vznikl i večerníček, pochází pojmenování *Barbucho* – tak se jmenovalo „nestrašidelné“ strašidlo. Z pohádkové knížky *Míša Kulička* Josefa Menzela, podle které vznikl i loutkový seriál, pochází pojmenování *Míšo*.

Zahraniční původ mají agaponyma *Garfielde*, *Muminku*, *Mumínku*, *Šklíbo* a *Šklíbinko*. Pojmenování *Garfielde* se vztahuje ke komiksům o obtloustlé kočce a jejím pánovi, které se staly námětem i pro animovaný seriál a film. Podobně i série knih o skřítcích *mumincích* finské spisovatelky Tove Janssonové, odkud pochází pojmenování *Muminku* a *Mumínku*, se dočkala animovaného zpracování. Ze slavné dětské knížky Lewise Carolla *Alenka v říši divů* pochází pojmenování *Šklíbo* a *Šklíbinko*, což je jméno neustále se šklebící kočky. I toto dílo se dočkalo mnoha filmových adaptací včetně animované úpravy z dílny Walta Disneye.

Mnohem méně agaponym se vztahuje k nepohádkovým dílům. Jedná se o pojmenování *Vávro*, *Maryšo* a *Dušíne*. Pojmenování *Vávro* a *Maryšo* pochází z dramatu bratří Mrštíků *Maryša* a partneři je používají ve chvíli, kdy chtějí vyjádřit zlobu a rozčilení. Pojmenování *Dušíne* vzniklo podle jednoho z hrdinů děl o *Rychlých šípech* Jaroslava Foglara, *Mirka Dušína*. I jeden z partnerů má *až moc dobré srdce a všem pomáhá*, chová se tedy podobně jako Mírek Dušín, symbol ctnosti, cti a spravedlnosti.

Domníváme se, že do této skupiny agaponym patří i pojmenování *Hrdino*. Souvisí se slabostí jednoho partnera pro Superhrdiny, což jsou původně komiksové postavy s různými nadpřirozenými schopnostmi, např. Superman, Batman, Hulk, Thor a

další. Mnohé tyto postavy se však dočkaly i filmového zpracování. Pojmenování *Hrdino* navíc souvisí i s citem partnera pro spravedlnost, který tito hrdinové také sdílí.

5.8 Člověk je obyčejná věc

Početná skupina pojmenování, již používáme pro své partnery, vychází z obyčejných věcí, které běžně vidáme kolem sebe. Zjistit motivaci těchto pojmenování je obtížné; pokud nám je nevysvětlí jejich uživatelé, je to spíše nemožné. Na druhé straně si ale musíme položit otázku, zda lze konkrétní motivaci vůbec vysledovat. Několik respondentů uvedlo, že nevědí, proč si říkají např. *Deštníčku*, *Lodičko* apod. Zkrátka je taková pojmenování „prostě napadla“, případně uvedli, že když kolem sebe vidí různé věci nebo je nějaká věc zrovna zaujme, pojmenování jednoduše přenesou na svého partnera, aniž by tím chtěli vyjádřit něco konkrétního.

5.8.1 Partner je hračka

Hračky jsou věci, které máme spojené s dětstvím, s hraním. Některé hračky, jako např. panenky, jsou určené dívkám, autíčka, stavebnice apod. zase chlapcům a některé hračky, zejména plyšové, mají rádi děvčata i chlapci. K některým hračkám si vytváříme velice kladný vztah, máme je rádi, s některými třeba i spíme a může být pro nás obtížné se jich zbavit. Někdy si dokonce oblíbené hračky můžeme ponechat jako upomínku na dětství.

I láska a partnerství jsou svým způsobem hra. *Láska* i *partner* si s námi mohou *zahrávat*, partner nás může *odkopnout jako starou hračku*, *něco* nám najednou *nemusí* ve vztahu *hrát*, tj. něco není v pořádku, přeneseně můžeme říci *nezahrávej si se mnou*, tj. neprovokuj mě apod.

Mezi agaponyma vztahující se ke zdrojové oblasti hraček patří pojmenování *Mončičáku*, *Plyšáku*, *Plyšáčku*, *Méd'ó* a *Medvídku*. Všechna tato partnerská pojmenování jsou určená mužům. V kapitole *Partner je medvěd* jsme se zmínili o tom, že pojmenování spojená s medvědem mohou mít souvislost i s plyšovými hračkami. U dvou „medvědích“ pojmenování uvedených výše respondenti přímo napsali, že se inspirovali právě vzpomínkami na plyšové medvídky.

Zaznamenali jsme jediné pojmenování určené ženám, a to *Panenko*. Pro toto pojmenování, ač ho použil muž, zvolil výhradně ženskou hračku. V materiálu, který jsme shromáždili, nenajdeme žádná pojmenování odvozená od typicky mužských hraček.

5.8.2 Partner je oblečení

Oblečení je další z věcí, kterou vidáme kolem sebe běžně. Způsob odívání západní kultury se stal základem pro kultury ostatní, mnohdy nahradil, nebo alespoň částečně nahradil tamější způsoby odívání. Mezi agaponyma pronikl jako motivant především *kulich*, od kterého jsou vytvořena pojmenování *Kulichu*, *Kulišku* a *Kulí*. S kulichem souvisí i pojmenování *Bambulko*, protože kulich je obvykle zakončen bambulí. K dalším agaponymům patří pojmenování *Mašličko*, *Jupánku* (župan) a *Pyjamko* (pyžamo). Mašle, bambule a kulich představují věci malé, župan a pyžamo mají zase vztah k noční době, která patří jen partnerům (viz kapitola *Partner je vesmírný úkaz*).

5.8.3 Partner je výrobek

Shromáždili jsme pouze tři agaponyma, ze jejichž vznikem stálo ovlivnění konkrétním výrobkem. Jedná se o pojmenování *Anděli*, *Andílku* a *Šmoulinko* a všechna jsou určená ženám. Pojmenování *Andílku* vzniklo podle toho, že partnerka nosí na krku přívěšek se dvěma křídly, pojmenování *Anděli* se váže k parfému *Angel*, který používají oba partneři, a pojmenování *Šmoulinko* vzniklo podle opalovacího krému, který měl namodralou barvu. K přenesení pojmenování došlo na základě modré barvy, protože šmoulové jsou celí modří.

5.8.4 Partner je jiná věc

Do této skupiny jsme zařadili agaponyma, u kterých neznáme motivaci (ať už existuje a respondenti ji neuvědli, nebo žádná neexistuje) a u kterých jsme si nevšimli žádného metaforického příznaku. Jedná se o pojmenování *Mušličko*, *Lodičko*, *Bublino*, *Bublínko*, *Bublifučku*, *Čudlíku*, *Čudlo*, *Dárečku*, *Deštníčku*, *Dudlíku*, *Nudličko*, *Kapičko*, *Peřínko*, *Puntíku*, *Televizko*, *Ventilku* a *Žiletka*.

5.9 Člověk je sám sebou

Každý z nás „je nějaký“. Máme určité vrozené dispozice a temperament, které do jisté míry ovlivňují naše chování, vlastnosti a schopnosti. Máme své záliby, své koníčky, charakteristické zvyky apod. Máme různé zkušenosti a zážitky, které také formují naši osobnost. A to vše dohromady utváří jedinečnost každého člověka.

5.9.1 Partner je svá podoba nebo její opak

Vzhled či vzezření je asi první věc, která nás na člověku upoutá. Vidíme, zda je vysoký, či malý, hubenější, či zakulacenější apod. Mezi vzhledovými rysy, které partneři promítají do pojmenování, můžeme vymezit čtyři oblasti, a to vzhled, výšku, tloušťku a věk. V níže uvedených agaponymech se projevuje i ironie, a to především v souvislosti s tloušťkou partnera, kdy pro hubenou partnerku jsou použita pojmenování označující tlustého člověka.

Nejvíce agaponym je zastoupeno ve skupině tloušťky. U pojmenování *Pupičku* jsme se v jednom případě setkali s vysvětlením, že partner má sice kulaté břicho, ale krásné. Pojmenování *Mišo* vyjadřuje také partnerovu tloušťku, nikoli však současnou, ale při narození. V současné době již partner tlustý není, ale pojmenování mu zůstalo a přebrala ho i partnerka.

Partnerčina nadváha je tematizována v pojmenováních *Almaro*, *Baculko* a *Kuličko* a na partnerovu nadváhu ukazují pojmenování *Buclíku*, *Hrošíku*, *Hrošo* a *Pupíku*. Ve velké míře se v případech pojmenování spojených s tloušťkou objevuje ironie. Hubená partnerka je nazývána *Buřtíku*, *Kosatko*, *Remorkéře*, *Melounku*, *Špekounku*, *Vorvani*, *Vorváňku* a *Vorvaňku* a hubený partner je nazýván *Špíčku*.

S výjimkou pojmenování *Almaro*, které má silně hanlivý příznak, je většina ostatních pojmenování zjemněna deminutivními sufixy. Tloušťka je tematizována předměty spíše kulatými či oválnými (buřt, špek, pupek, meloun), nebo naopak předměty velkých rozměrů (almara, hroch, kosatka, medvěd, vorvaň). V pojmenováních *Baculko* a *Buclíku* je přímo zmíněna vlastnost *být tlustý*, jedná se ale o eufemistické výrazy. Pojmenování *Kuličko* se váže k vysvětlení, že se partnerka *kulí jako medvěd*.

Naopak pojmenování, kde by byla vyjádřena hubenost partnerů, najdeme mnohem méně. Že je partner hubený, vyjadřují agaponyma *Kústko* (odkazující

pravděpodobně k frazémům *vyhublý na kost*, je *kost a kůže* apod.) a *Outloni* (nářeční varianta výrazu *útlý*). Obě agaponyma jsou navíc určena jen mužům.

Spokojenost s ideální velikostí „bříška“ partnera vyjadřuje jedna respondentka pojmenováním *Pupíku*.

Další skupinou jsou pojmenování vztahující se k výšce partnera. Odůvodnění, že partner je vysoký, jsme zaznamenali u agaponyma *Čahounku* a totéž, jen pro partnerku, jsme zaznamenali u agaponyma *Žirafoune*, které má hanlivý příznak. Velký výškový rozdíl mezi partnery, resp. menší výšku partnerky než partnera reflektují pojmenování *Maličká*, *Malá*, *Půlčíku* a *Prcku* pro partnerku.

I v této skupině se uplatňuje ironie, a to v pojmenováních *Maličký* a *Malej*, jak říká jedna respondentka partnerovi, který měří skoro dva metry. I pojmenování *Malý Napoleonku* může odkazovat k malé výšce partnera, může ale odkazovat i na chování. Respondentka bohužel toto pojmenování nevyšvětlila.

Partnerská pojmenování, která se vztahují k věku partnera, resp. k výraznému věkovému rozdílu mezi věkem staršího partnera a věkem mladší partnerky, představují pojmenování *Kmete* a *Staríku*. I když se jedná o hanlivá pojmenování, uvedli je respondenti s poznámkou *myšleno v dobrém*. Předpokládáme tedy, že jejich užívání partnerovi nevadí.

Poslední skupina agaponym pochází ze zdrojové oblasti *vzhled*. Pojmenování *Krásko*, *Krasavče*, *Ty moje krasotinko*, *Krasavice inteligentní* a *Sexinko* se vztahují k celkovému vzhledu partnera, o kterém říkáme, že je *krásný* nebo *sexy*. Všechna ostatní pojmenování až na dvě výjimky vyjadřují vzhled hlavy a obličeje, což může souviset s tím, že obličej nás na lidech zaujme obvykle jako první, když s lidmi mluvíme, díváme se jim do obličeje apod. Pojmenování *Kuličko* vzniklo podle kulaté hlavy partnera, pojmenování *Blondáčku*, *Blondátko*, *Blondýnko* a *Kuře* ukazují na světlé vlasy partnerky, pojmenování *Lištičko* na zrzavé. Pojmenováním *Broskvičko* vyjadřuje jeden respondent krásnou pleť partnerky, pojmenování *Fousáči* a *Vousáči* označují, že má partner vousy, a pojmenování *Huňáči* a *Chlupáči* ukazují na celkovou zarostlost partnera.

Z částí obličeje jsou v partnerských pojmenováních dále tematizovány oči, zuby a nejvíce nos. V pojmenování *Modroočko* partner vyjadřuje obdiv partnerčiným nádherně modrým očím a pojmenování *Upírku* vzniklo podle výrazných špičáků partnera. Pojmenování *Čumáčku* jsme zaznamenali dvakrát. V jednom případě vzniklo

toto pojmenování podle pihovateho nosu partnerky a ve druhém proto, že když se s partnerem poprvé setkali, měla nos hodně oteklý.

Ony dvě výjimky, o kterých jsme se zmínili výše, představují pojmenování *Fličku* a *Načínáčku*. První případ vznikl podle mateřského znaménka a pro druhé pojmenování bylo zdrojem malé přirození partnera.

5.9.2 Partner je své chování / povahová vlastnost

Nejvíce partnerských pojmenování v části *Člověk je sám sebou* je spojeno s partnerovou povahovou vlastností a chováním. Tyto dvě zdrojové oblasti jsme sloučili, protože někdy může povahová vlastnost vést k typickému chování. Rozlišit, zda se jedná o vlastnost, nebo o chování, tak může být obtížné.

K typické vlastnosti / chování partnera se váží pojmenování *Coolku*, *Diblíku*, *Dušíne*, *Hrdino* a *Příruční sloníku*. Pojmenování *Coolku* označuje, že partner je jednoduše „cool“. *Diblíku* je nazývána partnerka, která je neposedná, a pojmenování *Dušíne* odkazuje k dobrému srdci a ochotě všem pomáhat (viz kapitola 5. 7. 3 *Partner je literární postava*). Podobně i pojmenování *Hrdino* je spojené se smyslem pro spravedlnost jeho nositele (viz kapitola 5. 7. 1 *Partner je fiktivní pohádková postava*). Pojmenování *Příruční sloníku* je zkomoleným výrazem zamýšleného pojmenování *Příruční slovníku*, které může ukazovat na to, že toho partner mnoho ví. K mudrlantství se pravděpodobně váže pojmenování *Rozumbrado*.

Zařadili jsme sem i pojmenování vztahující se ke znamení zvěrokruhu, protože tato znamení jsou definována především typickými vlastnostmi (i když hlavním kritériem pro zařazení člověka ke znamení zvěrokruhu je samozřejmě datum narození). Pojmenování *Lvičku* a *Barošku* (beran) se vztahují k západnímu zvěrokruhu, pojmenování *Krysátka* (krysa) se vztahuje k východnímu zvěrokruhu.

K povahovým vlastnostem a s nimi souvisejícím chováním se pravděpodobně vztahují i agaponyma *Rarášku* a *Filuto*. *Rarach* může označovat rozpustilého, uličnického člověka a *filuta* člověka vychytralého, až šibalského.

V partnerských pojmenováních vztahujících se spíše k chování než k vlastnostem jsou na rozdíl od všech předchozích částí tematizovány ve velké míře negativní aspekty. V některých případech však respondenti uvedli, že pojmenování s hanlivým příznakem, např. *Tlamičko*, používají až ve chvíli, kdy partner něco přežene. Nejedná se tedy o pojmenování, která by používali běžně. U některých pojmenování respondenti přímo uvedli, v jaké chvíli je používají.

Negativní chování, jehož odraz jsme zachytili mezi agaponymy a které se u respondentů opakovalo, zahrnuje u žen urážlivost, dirigování, upovídání, nečistota a, jak uvedlo několik respondentů, *dělání obličejů*. U mužů jsou typickými mrzoutství, netrpělivost, dirigování, upovídání, nepořádnost a nečistota. U pojmenování *Dispečerko*, *Šéfe*, *Šéfičku* (dirigování), *Brepto*, *Mrmrale*, *Tlamičko* (upovídání), *Bublínko* (urážlivost – partnerka se urazí a nafoukne jako bublina) a *Pendolíno* (netrpělivost) však respondenti uvedli, že je používají, pokud je takové chování „až moc“, když tedy překročí určitou míru. Pojmenování *Šklíbo*, *Šklíbinko* a *Glume* jsou všechna určená ženám ve chvíli, kdy se šklebí. Všechna zároveň odkazují k fiktivním postavám podobně jako pojmenování tematizující zlé chování: *Doroto Máchalová*, *Edno*, *Maryšo* a *Vávro* (viz kapitola 5. 7 *Člověk je fiktivní postava*).

Několik agaponym označuje partnera jako nepořádníka a špindíru. Jedná se pojmenování spojená především s lexémy *prase* a *čuně*, které přeneseně označují špinavého člověka. Nepředpokládáme však, že pojmenování *Čuníku*, *Prasátko*, *Plasátko*, *Čuňátko* a *Čurdo* používají partneři běžně, spíše jen opět ve chvílích, kdy se tak partner skutečně projeví.

Když se jedna respondentka chová jako megera, říká jí partner *Megi*, když si jiná respondentka kouše nehty, říká jí partner *Lepráčku*, když další provokuje, je pojmenována *Provokatérko*, když se moc vzteká, je oslokována *Vzteklino*, a když jí chce partner naznačit, že by se měla oholit, říká jí *Holátko*.

Naopak pokud je partner mrzout a bručoun, je možné říci mu *Brundibáre*, když mu něco nejde nebo něco neumí *Ňoumo*, *Ťuňto* a *Ťuntíčku*, a když se vrátí opilý z hospody, je nazýván *Opilíku*. V případě, že jeden partner něco rozbije, používá jeho partnerka pojmenování *Bebečku*. Jedná se o slovo, které převzali od malé dcerky jejich známých a které se jim zalíbilo. Pojmenování *Smrad'ochu* vzniklo proto, že partner nemá rád voňavky (a předpokládáme tedy, že ne vždy voní). Pojmenování *Prudínko* a *Prud'áku* používá jeden pár v případě, že jeden druhého otravuje.

Mezi „neutrální“ agaponyma patří pojmenování *Bludičko* a *Pískátko*, která vznikla ve chvíli, kdy jistá partnerka zabloudila a kdy jiná partnerka po polechtání pískala. Pojmenování *Kámínku*, *Kámí*, *Bučačku*, *Kokounku*, *Žužlo* a *Tůto* odkazují k chování, které jeden z partnerů dělá opakovaně. Pojmenování *Kámínku* a *Kámí* pochází z posledního verše dětské říkanky *Kos*: *My se máme rádi, my jsme kamarádi*, kterou si partneři zpívali pořád dokola. V případě pojmenování *Bučačku* partnerka často bučela a v případě pojmenování *Kokounku* zase říkala často *koko*. Pojmenování partnera

Žužlo vzniklo podle toho, že partnerce stále žužlá prsa. Pojmenování *Túto* pochází z Plzeňska, kde se často používá ukazovací zájmeno *túto*, a protože ho často používá i jeden partnerský pár, přenesl ho i mezi vzájemná pojmenování.

Pojmenování *Spadlenko* a *Medvídku* odkazují k tomu, že partner rád spí, a pojmenování *Škubátka* a *Škubánku* vznikla proto, že partner sebou ve spaní škube. Pojmenování *Sluníčko* a *Smišku* ukazují, že se partner hezky směje. Když jedna partnerka poprvé pekla, byla celá špinavá a partner jí začal říkat *Špiňátka*. Pojmenování muže *Prasátko bradavičnaté* nemá, jak uvedla jedna respondentka, vůbec hanlivý význam. Partner „spase“ všechna partnerčina jídla a po těle má spoustu pih, které se partnerce velice líbí. Pojmenování *Hrošíku* vzniklo po vyúčtování vodného a stočného, protože se partner koupal ve vaně jako hroši v zoo. Pojmenování *Pičko* vzniklo poté, co partner ztratil telefon, a pojmenování *Děvko* si vysloužil stejný partner podle toho, že se opil a *vyvaloval na stole jako děvka*. Pojmenování *Ty můj borče* ukazuje na šikovnost, obdivuhodnost partnera.

5.9.3 Partner je své povolání

Byť povolání je postupem času spojeno s většinou lidí, mezi partnerská pojmenování zdrojová oblast *povolání* téměř nepronikla. Shromáždili jsme jen jedno pojmenování, které se vztahuje k profesi partnera, a to pojmenování *Pane učiteli*, které používá jedna respondentka pro svého přítele, který je učitel.

Rozhodli jsme se ale do této oblasti zahrnout i pojmenování související se vzděláním, protože vzdělání je cesta k budoucímu zaměstnání a pro žáky a studenty je vzdělání forma zaměstnání. Zaznamenali jsme rovněž jediné takové pojmenování, a to *Kovadlinko*, které vzniklo podle toho, že respondentka vystudovala uměleckou řezbu a zámečnictví.

Na pomezí zaměstnání a vzdělání jsou dvě pojmenování spojená s akademickými tituly, které získali jejich nositelé. Jedná se o pojmenování *Doktore* a *Inžo*.

5.9.4 Partner je svůj koníček

Snad každý má nějakou svou oblíbenou zálibu, nějaký koníček. Agaponym, která reflektují tuto lidskou činnost, jsme však nezaznamenali mnoho. Pojmenování *Flétničko* vzniklo podle toho, že partnerka hraje na flétnu, a pojmenování *Hvězdo* podle

toho, že hraje divadlo. Pro muže jsme zaznamenali pojmenování *Samuraji*, které souvisí s tím, že partner cvičí bojová umění.

V pojmenováních *Canavaro* a *Petači* se projevuje navíc i identifikace se slavnou osobností. Fabio Cannavaro je známý fotbalista, který se stal zdrojem pro pojmenování *Canavaro*, protože i jeden partner hraje rád fotbal a má rád tohoto fotbalistu. Cyklistu Alessandra Petacchiho spojuje s jedním partnerem nejen záliba v cyklistice, ale i slabost pro oříškový krém *Nutella*.

5.9.5 Partner je „něco jiného“

Do poslední skupiny vztahující se k partnerově osobě jsme zahrnuli pojmenování poukazující např. na jeho zdravotní stav a bydliště. Když je partnerka nemocná, říká jí jeden respondent *Mrtvolko*, a partner, který má cukrovku, je nazýván *Cukroušku*. S úrazem bude mít pravděpodobně souvislost pojmenování *Střívko moje pochroumaný*. Podle místa bydliště Doudleby nad Orlicí je jeden partner nazýván *Doudlebo*.

Zvláštním případem je pojmenování *Řehoři*. Oba partneři se shodli, že *ř* je nejošklivější písmeno v abecedě, a vybrali jméno, kde je hned dvakrát – *Řehoři*. Z tohoto jména se nakonec stalo jejich nejoblíbenější oslovení.

5.10 Neznámá pojmenování

Na závěr uvádíme pojmenování, u kterých respondenti neuvedli motivaci a která jsme nedokázali zahrnout do nějaké z předchozích skupin. U pojmenování vytvořených ze sloves sice cítíme nějakou motivaci, ale nezískali jsme o nich bližší informace. Jedná se o pojmenování *Čehralko*, *Cumlíku* (v tomto případě ale může být motivantem i substantivum *cumel*), *Rochně*, *Lovítko*, *Kousátko* a *Mačkátko*. U pojmenování *Aférko*, *Náčelníku*, *Šampónku jeden fotbalistickej*, *Králičí násosko*, *Plesnivko* a *Plesninko* cítíme nějakou událost, která pojmenování ovlivnila. U pojmenování *Klitáčku*, *Štětoure*, *Bobo*, *Bobši*, *Brumlíku*, *Drdísku*, *Moje žoužle*, *Bumbrdlíčku*, *Ochechuláku*, *Filoméno*, *Dumpidu*, *Pimpidu*, *Fufínku*, *Pumprlíčku*, *Kalinku*, *Kotrmelíno*, *Lamísku*, *Šuni*, *Ty můj bobříku*, *Tukane / Tuky* (respondentka uvedla vysvětlená podle *Luky Tuky*, ale nepodařilo se nám zjistit, co tím myslela), *Žublo* a *Žublinko* nedokážeme říci nic podrobnějšího.

6 DVOJITÁ POJMENOVÁNÍ

V předposlední kapitole bychom chtěli upozornit na zajímavý fenomén, kterého jsme si všimli během zpracování dat z dotazníků i při pročítání internetových fór. Tak jako známe slavné filmové, literární aj. dvojice (např. *Romeo a Julie*, *Tom a Jerry* atd.), i partneři pro sebe vytvářejí dvojice pojmenování.

Zaznamenali jsme tyto příklady:

a) Partneři používají identický, nebo téměř identický denotát, resp. identickou motivaci, ale rozlišují pohlaví: *Medvěde – Medvědice*, *Bijušku – Bijuško*, *Vlku – Vlčice*, *Maličký – Maličká*, *Miláčku – Miláčko*, *Kóčo – Kočičáku*, *Berušáku – Beruško*, *Medvídku – Paní Medvídková*, *Myšine – Myško* a *Ťuťáne – Ťuťáno*.

b) Partneři používají podobný denotát: *Oslíku – Ovečko*, *Jupánku – Pyjamko* a *Laro – Indy* (oba slavní fiktivní archeologové).

c) Jedno pojmenování vzniklo z druhého na základě rýmu: *Coolku → Ďůlku*, *Bobku → Drobku*, *Dumpidu → Pimpidu*. Vznik této skupiny pojmenování je motivován podobně jako v případě přezdivek a hypokoristik „hravým rýmováním, při němž se k základní či hypokoristické podobě jména přiřazuje takový rým, který je povětšinou z plnovýznamové sféry apelativní, aniž by ovšem přezdívkové apelativum mělo k takto pojmenovávané osobě nějaký bližší vztah“ (Knappová, 1996, s. 101).

d) Pojmenování označují částečné protiklady, které ale patří k sobě: *Měsíčku – Sluníčko*, *Chlapečku – Holčičko*, *Obříku – Půlčíku*, *Pavouku – Moucho*.

7 ZÁVĚR

Náš výzkum ukázal, že partnerská pojmenování představují bohatý a pestrý materiál pro lingvistické zkoumání. Podobně jako přezdívky představují „živý, nikým nepodporovaný a neusměřňovaný proces průběžné obměny a doplňování antroponymického systému“ (Knappová, 2000, s. 83).

V naší práci jsme nejprve zdůvodnili příslušnost partnerských pojmenování do onymické sféry jazyka, uvedli jsme, jakým způsobem naplňují tři základní propriální funkce, a charakterizovali jsme partnerská pojmenování z hlediska jejich specifických příznaků, tj. neoficiálnosti, situační zakotvenosti, mimojazykové zkušenosti a mluvenosti. Detailněji jsme se věnovali expresivitě, která je v partnerských pojmenováních hojně realizována zejména prostřednictvím deminutivních sufixů.

Upozornili jsme na několik charakteristických rysů, které se uplatňují při tvorbě partnerských pojmenování, jako je komolení, homonymie, přechylování a další. Všechny tyto prostředky slouží zejména k tomu, abychom dokázali jazykem vyjádřit pocity blízkosti, něžnosti a důvěrnosti, které pociťujeme k našemu partnerovi. Nejpodrobněji jsme se věnovali rozboru metaforického příznaku.

Tato analýza odhalila bohatou metaforičnost, která se v partnerských pojmenováních skrývá, a poskytla nám i jazykový obraz partnerství, jak se skrze partnerská pojmenování jeví.

V partnerovi vidíme člověka jedinečného, nenahraditelného, vzácného a drahocenného, což ukazuje zejména zdrojová oblast drahých kovů, ale i vzácných zvířat. Partnerství je (nebo by mělo být) vždy spojeno především s kladnými emocí, v partnerství se naplňuje jeden z nejvyšších pozitivních citů, láska k druhému člověku, a schopnost člověka milovat. Pojmenování spojená s lexémy *láska* a *milý* (*milovat*) tvoří jednu z nejpočetnějších skupin.

To, že láska samozřejmě nemusí mít jen pozitivní projevy, se ukazuje v partnerských pojmenováních, která fungují jako nadávky. Ta jsou ale často zjemněna deminutivními sufixy a charakter nadávky se jimi potlačuje. Tato pojmenování navíc na rozdíl od většiny ostatních nepoužívají jejich uživatelé běžně, ale spíše jen v emocionálně negativně vypjatých chvílích.

Na to, že důležitou součástí partnerského vztahu jsou fyzický kontakt a pohlavní styk, ukazují pojmenování spojená s činnostmi mazlení, tulení a milování, při kterých se

dotýkáme různých částí partnerova těla, z nichž nejexponovanějšími se pohledem partnerských pojmenování jeví *prdelka* a *pupík*.

Nejpočetnější a nejbohatší zdrojovou oblast představují pojmenování inspirovaná přírodní, resp. zvířecí říší. Mnohá tato pojmenování vycházejí ze záliby partnerů v některých zvířatech nebo skupině zvířat, mezi nimiž jednoznačně převládají kočky a psi. Ti zároveň představují nejoblíbenější a nejrozšířenější české domácí mazlíčky, což pravděpodobně ovlivnilo i četnost „kočičích“ a „psích“ partnerských pojmenování. Velkou skupinu představují i pojmenování spojená s malými živočichy, zejména s hmyzy, kam patří pojmenování spojená s broučky a s beruškami.

Menší skupina agaponym se vztahuje ke zdrojové oblasti jídla, zejména ke sladkým produktům. Tato pojmenování v sobě mohou skrytě implikovat i narážku na sexuální chtíč, který chápeme jako hlad. Jak mezi pojmenováními spojenými s jídlem, tak mezi pojmenováními spojenými se zvířaty se výrazně projevuje opozice vlastní x cizí – cizokrajná nebo exotická zvířata a jídla mezi partnerská pojmenování příliš nepronikají.

Partnerská pojmenování dále silně reflektují změnu sociálních rolí spojených s rodinou, resp. akceptaci rodičovského a prarodičovského statusu. Partner je také často pojímán jako dítě, dokonce i jako miminko. Do partnerských pojmenování se promítá dětská mluva, jako šišlání, komolení atd., a vznik slov bez lexikálního významu, na jejichž expresivně-emocionální význam však ukazují zejména předopatrové souhlásky.

Do partnerských pojmenování se promítá i schopnost identifikace člověka s určitou osobností. Zaznamenali jsme jen tři pojmenování, která se vztahují ke skutečné osobě. Ostatní agaponyma jsou spojená s fiktivními postavami světové kinematografie nebo literatury, přičemž někdy je těžké rozhodnout, která oblast byla pro motivaci rozhodující. Naprostou převahu zde má zdrojová oblast pohádek, tedy opět něčeho, co má vztah primárně k dětskému světu. Z pohádkových i filmových postav si partneři vybírají postavy téměř výhradně kladné, pouze v případě, že chtějí dát partnerovi najevo nevhodné chování, použijí literární / filmovou postavu, která typizuje záporné chování.

Při tvorbě / volbě partnerského pojmenování hraje důležitou roli i osobnost člověka, jeho povaha, vzhled, záliby, chování atd. Nejvíce se v partnerských pojmenováních ukazuje vzhled člověka a jeho opakované / typické chování, tedy to, co je viditelné na první pohled. Vlastnosti, koníčky, povolání apod. nejsou v agaponymech zastoupeny v takové míře.

V neposlední řadě dochází ke ztotožnění partnera s obyčejnými věcmi, které vidáme běžně kolem sebe, přičemž početnou zdrojovou oblast představují hračky; opět tak narážíme na souvislost s dětským světem.

Partnerská pojmenování nám na jedné straně umožňují vyjádřit emoce, které pociťujeme k našemu partnerovi, na druhé straně ale ohromnou rozmanitost partnerských pojmenování, kterou naše práce ukázala, považujeme i za důsledek ztráty povědomí o lexikálním významu křestních jmen, jejichž „prázdný význam“ toužíme nahradit jménem o člověku skutečně vypovídajícím.

V naší práci jsme předložili metaforickou analýzu partnerských pojmenování, jejíž závěry jsme se pokusili stručně shrnout výše. Uvědomujeme si, že významnou roli při výběru vhodného pojmenování hrají i sociolingvistické a psycholingvistické faktory. Na ty se však naše práce nezaměřovala, a představují tak možný vývoj dalšího zkoumání. Podobně i popis slovtvorných prostředků uplatňujících se mezi partnerskými pojmenováními by si jistě zasloužil podrobnější zkoumání, které by mohlo přispět např. k lepšímu poznání nespisovné vrstvy jazyka.

8 LITERATURA

- BACHMANNOVÁ, J. a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- HÁJKOVÁ, N. Posuny v oblibě a užívání jména v současnosti. In *Vlastní jméno jako prostředek sociální symboliky*. Praha: PedF, 2004, s. 7–12.
- HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980.
- HRDLIČKA, M. K otázce tzv. něžných pojmenování mezi partnery. In *Češtinář*, roč. 6, 1995/96, s. 9–14.
- JANDA, L. Kognitivní lingvistika. In *Čítanka textů z kognitivní lingvistiky I*. Praha: FF UK, 2004.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007.
- KNAPPOVÁ, M. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989.
- KNAPPOVÁ, M. K funkčnímu pojetí systému vlastních jmen. In *Slovo a slovesnost*, roč. 53, 1992, s. 211–214.
- KNAPPOVÁ, M. Tvorba přezdivek stále živá. In *12. slovenská onomastická konference a 6. seminář „Onomastika a škola“*. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ, 1996, s.121–126.
- KNAPPOVÁ, M. Přezdívky v proměnách staletí. In *Acta Onomastica*, roč. 40, 1999, s. 82–88.
- LAKOFF, G. – JOHNSON M. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, 2002.
- LAKOFF, G. *Ženy, oheň a nebezpečné věci*. Praha: Triada, 2006.
- Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum, 2010.
- MACHEK, V. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: NLN, 2010.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Praha: Academia, 2004.
- MRHAČOVÁ, E. – JANDOVÁ, E. *Pojmenování zvířat v české a německé frazeologii a idiomatice*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000.
- MORRIS, D. *Lidský živočich*. Praha: Knižní klub Balios, 1997.
- NEKULA, M. Deminutivní zdvořilost. In *Čeština – univerzália a specifika*. Sv. 5. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 110–119.
- O češtině každodenní*. Brno: Blok, 1984.

- PAJDZIŇSKA, A. Kategorie strukturující jazykový obraz světa: antropocentrismus a opozice „vlastní“ – „cizí“. In *Čítanka textů z kognitivní lingvistiky II*. Praha: FF UK, 2007.
- PASTYŘÍK, S. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.
- PASTYŘÍK, S. Hypokoristické podoby vlastních jmen a jejich současné zkoumání. In *Čeština doma a ve světě*, 2007, č. 3–4, s. 101–104.
- PAYNEOVÁ, M. *Frazémy v norštině a v češtině – srovnání z hlediska kognitivní lingvistiky*. Diplomová práce. Praha: FF UK, 2012.
- PIEKARCZYK, D. Jazyková kategorizace květin a pojetí tohoto fragmentu skutečnosti ve vědě. In *Čítanka textů z kognitivní lingvistiky II*. Praha: FF UK, 2007.
- Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- POKORNÝ, J. *Lingvistická antropologie*. Praha: Grada, 2010.
- Slovník české frazeologie a idiomatiky I–IV*. Praha: LEDA, 2009.
- Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Praha: Maxdorf, 2009.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 2004.
- SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, L. *Vybraná slovesa pohybu v češtině: studie z kognitivní lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2010.
- ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.
- ŠTĚPÁNOVÁ, P. *Pojmenování partnerů a jejich oslovení v soukromé komunikaci*. Bakalářská práce. Praha: PedF UK, 2010.
- ŠTĚPÁNOVÁ, P. Partnerská (milenecká) pojmenování. In *Problematika českého jazyka, literatury a kultury očima mladých doma i ve světě*. Brno: Tribun EU, 2010, s. 144–153.
- TOKARSKI, R. Konotace – prototypy – otevřené definice. In *Čítanka textů z kognitivní lingvistiky II*. Praha: FF UK, 2007.
- VAŇKOVÁ, I. a kol. *Co na srdci, to na jazyku*. Praha: Karolinum, 2005.
- VAŇKOVÁ, I. *Nádoba plná řeči*. Praha: Karolinum, 2007.
- Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Praha: Diderot, 1999.
- ZÍMA, J. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: ČSAV, 1981.

Internetové zdroje

Jak oslovovat své drahé protějšky. Dostupné z WWW: <http://timy.blog.cz/0611/jak-oslovovat-sve-drahe-protejsky> [online] [cit-2013-02-07]

Jak oslovit svého miláčka? Dostupné z WWW: <http://fora.babinet.cz/viewtopic.php?id=4686> [online] [cit-2013-02-07]

Problémy s oslovováním ve vztahu. Dostupné z WWW: <http://www.omlazeni.cz/problemy-s-oslovovanim-56-79684-0.html> [online] [cit-2013-02-07]

Oslovení... Dostupné z WWW: <http://zpovednice.cz/detail.php?statusik=274625> [online] [cit-2013-02-07]

MÜLLEROVÁ, L. *Jak si doma říkáme? Lásečko i prasátko.* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/sex-a-vztahy/laska-a-vztahy/27353-jak-si-doma-rikame-lasecko-i-prasatko> [online] [cit-2013-02-07]

A jak si doma říkáte vy? Milujete zdobněliny, nebo z nich máte osypky? Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/sex-a-vztahy/laska-a-vztahy/27353-jak-si-doma-rikame-lasecko-i-prasatko?komentare=nejnovejsi> [online] [cit-2013-02-07]

Oslovení partnera. Dostupné z WWW: <http://www.bety.cz/diskuse/3089/Osloveni-partnera> [online] [cit-2013-02-07]

SMRK, P. *Oslovení partnera / partnerky.* Dostupné z WWW: <http://patrikvogl.cz/clanek/389-nejoblíbenejsi-osloveni-partnera-partnerky.html> [online] [cit-2013-02-07]

oslovení :-). Dostupné z WWW: <http://www.womenzone.cz/poradna/otazky/osloveni-13030> [online] [cit-2013-02-07]

Jak si doma říkáte? Dostupné z WWW: <http://www.facebook.com/ProZeny.cz?sk=wall> [online] [cit-2012-02-22]

Jak říkáte svým partnerům, kromě jména? Dostupné z WWW: <http://www.emimino.cz/diskuse/jak-rikate-svym-partnerum-krome-jmena-60751/> [online] [cit-2013-02-07]

Jak oslovujete svou polovičku? Dostupné z WWW: <http://www.omlazeni.cz/jak-oslovujete-svou-56-1825-0.html> [online] [cit-2013-02-07]

Výzva: Lidičky, jak oslovujete své polovičky? Dostupné z WWW: <http://diskuse.doktorka.cz/vyzva-lidicky-jak-oslovujete-sve/> [online] [cit-2013-02-07]

Jak oslovujete svoji milou? Dostupné z WWW: <http://forum.gark.net/o-zenskych/jak-oslovujete-svoji-milou/5/?wap2> [online] [cit-2013-02-07]

RESUMÉ

Diplomová práce *Metaforičnost partnerských pojmenování* se na základě dotazníkového průzkumu zabývá projevy metaforičnosti v partnerských pojmenováních. Nejprve je vymezeno místo partnerských pojmenování v onomastice a je podána jejich obecná jazyková charakteristika. Dále jsou představeny hlavní myšlenky kognitivní lingvistiky, zejména teorie konceptuální metafory, která je základem pro rozbor a interpretaci metaforičnosti jednotlivých partnerských pojmenování. Ta jsou rozdělena do několika sémantických skupin, v jejichž kontextu jsou jednotlivá partnerská pojmenování analyzována.

SUMMARY

Diploma thesis *Figurativeness of denominations in a partnership* based on a questionnaire survey deals with a discourse of figurative denominations in partnerships. Firstly, the position of partnership denominations within the field of onomastics is defined and a general language characteristics of these denominations is presented. Further on, the main ideas from cognitive linguistics are presented, especially the conceptual metaphor theory which has been the basis for an analysis and interpretation of partnership denominations. These have been divided into several semantical groups in the context of which the partnership denominations are being analysed.

Klíčová slova

onomastika, antroponomastika, propria, partnerská pojmenování, kognitivní lingvistika, kognitivní věda, metafora, konceptuální teorie metafory, teorie konceptuálních schémat, frazeologie, konceptualizace, kategorizace, jazykový obraz světa, antropocentrismus